

REDAKTOR A VYDAVATEL ANTONÍN FRÖHLICH, DOLNÍ ÚJEZD
U LIPNÍKA NAD BEČVOU.

ZÁHORSKÁ KRONIKA

Vlastivědný sborník Záhoří a Pobečví.

VYCHÁZÍ ČTVRTLETNĚ V DOLNÍM ÚJEZDĚ U LIPNÍKA NAD BEČVOU

Ročník XVIII.

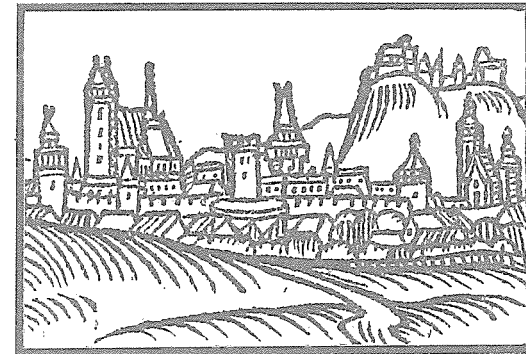
Září 1935.

Číslo 1

Florian Zapletal:

Staré pohledy na hrad Helštýn.

Za nejstarší, dosud známé zobrazení hradu Helštýna podle skutečnosti třeba považovati dřevoryt Přerovana Jana Willenbergera. Dřevoryt byl otištěn r. 1593 v Olomouci v »Zrcadle slavného markrabství Moravského« od Bartoloměje Paprockého na titulním listě knihy čtvrté, jednající o počátku a dávnosti měst na Moravě.

Jan Willenberger: Dřevorytný pohled na Lipník z r. 1593.

Willenbergerův dřevoryt o velikosti pouze 3.5 × 2.3 cm zobrazuje vlastně město Lipník nad Bečvou. Ale v této dřevorytecké miniatuře, svědčící o veliké kreslířské a rytecké schopnosti a dovednosti Jana Willenbergera, je silueta hradu Helštýna logickým doprovodem celé panorámy.

Hrad Helštýn byl tenkrát na vrcholu své slávy. Litujeme proto, že kreslíř a dřevorytec nám nepodal větší a podrobnější zobrazení jednoho z největších hradů na Moravě. Možná že tak učinil Willenberger, ale dosud nemáme o tom dokladu ani v jeho kresbě ani v grafickém znázornění.

Vlastivědný sborník »Záhorská kronika« vychází čtvrtletně.

Adresa pro všechny zásilky: »Záhorská kronika« v Dolním Újezdě u Lipníka n. B.

Předplatné ročně 10 Kč; po 1. lednu 1936 doplácí se 12 Kč. Platí se chekem poštovní spořitelny č. 100.630 Brno.

Používání novinových známek povoleno ředitelstvím pošt a telegrafů v Brně č. 69.140-VI-18. 8. 1925.

Podací poštovní úřad: Dolní Újezd u Lipníka n. B.

OBSAH:

Staré pohledy na hrad Helštýn. (Fl. Zapletal.) — Oprava hraničnického Kostelíka r. 1595. (Boh. Indra). — Odhad deskového statku Vinary z r. 1587. (F. N.) — Lipensko na úsvitě svých psaných dějin. (Fl. Zapletal.) — Zaniklý kostelík sv. Mikuláše u Drahotuše. (Boh. Indra.) — Seznam starých pozemkových listin a knih pro Lipensko, uložených u okresního soudu v Lipníku n. B. (Ant. Fröhlich.) — Slovník lipenského nářečí. Pokrač. (R. Kout.) — Osudy kantora Fr. Steinera ze Zámrska. (Karel Horák.) — O všechevském cechu. (Sova Otto.) — Zápis Tomáše Cigána z Radíkova z r. 1622. (Ant. Fröhlich.) — Kamenný kříž před Potštátem. (Sv. Pazdera.) — Drobné zprávy: Hranický svobodný dvůr Bořejčků z Bríštan. (J. Pilnáček.) — Jak za starodávna v Oseku uschovávali obecní listiny. (F. N.) — Fenologické drobnosti z naší zimy 1934—35. (Dr. Miloš Záleský.) — Ještě Alexandr Holub z Nadějova. (Boh. Indra.) — »Vlkovsko« a rod Vlků v Hranicích. (Boh. Indra.)

Již po osmnácté

Posíláme Vám 1. číslo nového — již osmnáctého ročníku Záhorské kroniky. Nynější vydavatelstvo bez přestávky vydává tímto již jedenáctý ročník. Za tu dobu získala si mnoho přátel, jak v řadách přispívatelů, tak i u odběratelů. Věříme, že i letos bude tomu také tak. Sloužíme dobré věci: probouzíme lásku k rodnému a krásnému kraji.

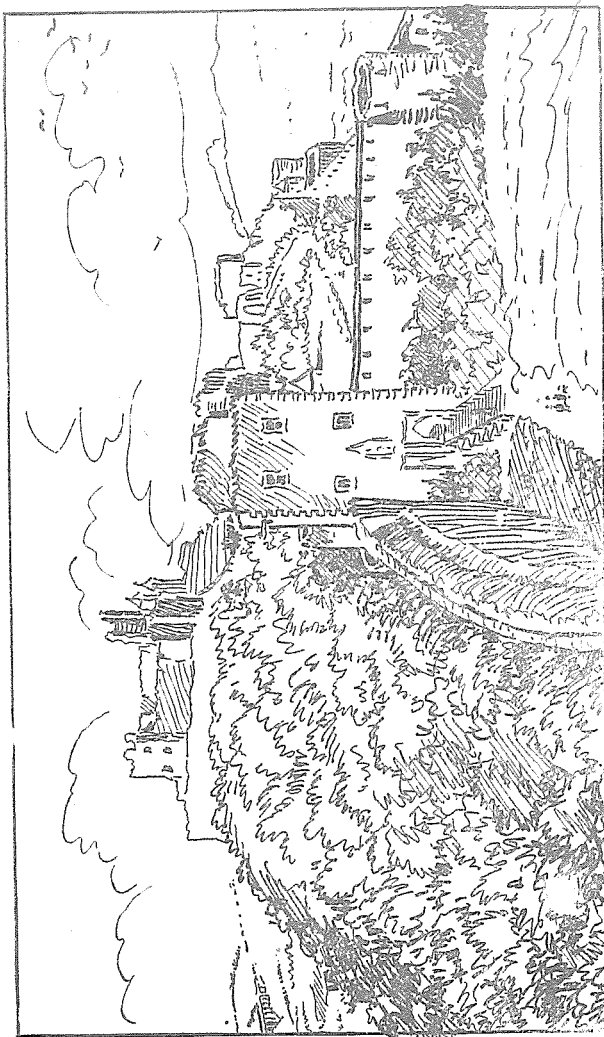
Podporujte nás!

Předplatné na Záhorskou kroniku se nemění. Činí opět 10 Kč za rok. Je sice doba zlá, ale 1 Kč není přece tolik, aby se nemohla za měsíc ušetřit. Vždyť to nejsou ani 4 haléře za den!

Neopomeňte laskavě vyrovnati nedoplatky!

Vydavatelstvo Záhorské kroniky.

M. 20 291
4 -

Hrad Helštýn r. 1848. (Kresba dle Heberovy-Richtrovy reprodukcce.)

Willenberger vystihl skvěle na této miniatuře, jak hrad Helštýn se přizpůsobil útvaru půdy, na které byl vystavěn. Několika čarami podal také obratně obrysy hradu od jeho první brány až nejvyššímu bodu s hradním palácem. Toto odstupňování je nejcennějším prvkem v siluetě hradu Helštýna.

R. 1848 vytiskla a vydala knihtiskárna C. M. Medaua v Praze »Mährens Burgen und ihre Sagen«. Autorem byl kreslíř a spisovatel František Alexander Heber. Dílo má šestnáct litografických příloh. Většinu pohledů na moravské hrady kreslil sám Heber a to podle skutečnosti, jeho kresby přenesl na litografický kámen Josef Richter, a vytiskla Medauova kamenotiskárna. V předmluvě k dílu, datované v Praze dne 30. srpna r. 1848, zdůrazňuje Heber,

že tendence jeho knihy je malebně-romantická, a že v pohledech na hrady je pitoreskně neboli malebně zobrazena okolní krajina kolem hradu, to jest krajinný rámeček hradních architektur.

V Heberově sbírce je také pohled na hrad Helštýn o velikosti 18.5 × 12.6 cm. Je datován a signován: Aufgenommen v. F. A. Heber. 1848. J. Richter grav.

To znamená, že pohled kreslil podle skutečnosti r. 1848 autor díla František Alexander Heber, a že na kámen přenesl jeho kresbu Josef Richter.

Stanoviště kreslíře bylo na široké zdi nad první branou hradní, odkud je dosud nejlepší pohled na celý hrad, i když vzrostlé stromy nyní zakrývá některé partie hradu.

Sametový vzhled a půvab tohoto listu dává dobré vysvědčení Josefu Richtrovi, který kreslil Heberův pohled na kámen, a tiskaři, z jehož lisu litografie vyšla.

Ale pitoreskní (malebné) zobrazení krajiny kolem hradu ustoupilo do značné míry architektonickým podrobnostem této hradní zříceniny.

Litografie byla reprodukována nedokonale a bez bližšího popisu v »Lipenském okresu« Vlastivědy moravské od Jana Bačury r. 1919.

Je ovšem nesnadno dnes podat v černé reprodukcii měkký a sametový půvab a vzhled starých našich litografií z druhé čtvrti 19. věku.

R. 1856 vyšel v Novém Jičíně literární a výtvarný almanach »Huldigung«. Almanach redigoval a vytiskl svým nákladem knihtiskař v Novém Jičíně Jan Nepomuk Enders pod pseudonymem Johann von Hradisch.

Enders narodil se 3. května r. 1815 v Uherském Hradišti. Odtud pochází jeho literární pseudonym. Vystudoval gymnasium, r. 1839 byl na olomoucké universitě, r. 1840 na polytechnice ve Vídni. Dne 17. listopadu téhož roku usadil se v Novém Jičíně, kde zřídil znamenitou venkovskou tiskárnu, a kde zemřel 11. března r. 1877.

Enders byl činný také literárně, byl dovedným kreslířem a město Nový Jičín proslavil svou literární, tiskařskou, nakladatelskou a výtvarnou činností daleko a široko.

Almanach »Huldigung« z r. 1856 podává ve své části »Bilder aus der Heimat« také slovní popis hradu Helštýna, jeho historii a tento popis doprovází grafickým pohledem na hrad.

List má rozměry 18 × 11.5 cm, je proveden dřevoryteckou technikou a je signován: Jos. Hackenberg sc., to jest Josef Hackenberg sculpsit neboli do dřeva ryl Josef Hackenberg.

Už ve slovním popisu čteme o pitoreskní horské skupině (pittoreske Gebirgsgruppe), pod kterou leží vesnička Týn, a na které se tyčí zříceniny hradu Helštýna.

Tato malebně-romantická tendence je vyjádřena také na dřevorytu. Krajinný rámeček kolem Helštýna je zobrazen opravdu malebně. Vlastní zříceniny hradu téměř se ztrácejí v tomto krajinném

rámci, jehož dolní polovinu zabírá řeka Bečva a vesnička Týn s kostelem.

Nevíme, kdo kreslil podle skutečnosti tento pohled z r. 1856. Dřevorytec Josef Hackenberg pracoval pouze podle cizí předlohy.

Je však nasnadě domněnka, že kreslířem byl Jan Nepomuk Enders z Nov. Jičína. Víme bezpečně, že Enders nakreslil podle skutečnosti pro Heberovo dílo o moravsk. hradech z r. 1848 pohled na hrad Hukvaldy a na Starý Jičín (tento je datován rokem 1842). Také v almanachu »Huldigung« z r. 1856 je pohled na Hukvaldy signován: J. Enders del., Hackenberg sc., Enders tedy nakreslil (delineavit) pohled podle skutečnosti, a Hackenberg ho ryl (sculpsit) do dřeva. Totéž můžeme předpokládat i o pohledu na Helštýn z r. 1856.

Almanach »Huldigung« má pohledy na Starý Jičín, Hukvaldy, Štramberk a Helštýn. Všechny ryl do dřeva Josef Hackenberg. Pro Starý Jičín, Hukvaldy a Helštýn dodal mu předlohy Jan Nepomuk Enders z Nového Jičína, pro pohled na Štramberk byla mu předlohou litografie J. Trunce, zhotovená podle kresby W. Schupplera a vytištěná u Škarnicla a Domka v Olomouci r. 1841.

Dřevorytec Josef Hackenberg vyšel ze školy vídeňského grafika Blažeje Höfela, který také souvisí s Moravou, neboť mědirytecemu umění učil se v letech 1807—1811 ve Vídni u znamenitého mědiryce Quirina Marka, který se narodil na Moravě v Litovli 20. ledna r. 1753 a zemřel ve Vídni 24. září r. 1811. Höfel oženil se r. 1812 s dcerou svého učitele Karolinou, rovněž výtvarně činnou.

Ikonografii hradu Helštýna nebyla dosud věnována patřičná pozornost. Monografie Isidora Kahliga »Hrad Helštýn na Moravě« se zrovna vyhýbá této otázce. Z uvedeného je zřejmo, že jsme narazili na zdroj, který vydá jistě ještě další plody.

Bohumír Indra:

Oprava hranického Kostelíka r. 1595.

Rok 1595 bývá častokrát uváděn za rok vzniku známého kostelíčka Narození Panny Marie u Hranic, oblíbeného v celém okolí.

O jeho původu je několik odlišných mínění. Stará lidová tradice, které věřil i Gallaš a později Vojtěch Bartovský, považuje tento kostelík za prastarý, odvozuje svůj vznik někde v době Jurikově. Ale již r. 1864 Libor Scholz nevěří této tradici a dospívá k přesvědčení, že původ kostelíka nutno posunouti do doby pozdější, asi do r. 1595, kterýžto rok je vryt na kameném kříži, zazděném zvenčí v okně presbytáře. Domnívá se, že si kostelík vystavěli zbylí katolíci hraničtí, »neboť se byli pikarti kostela v městě zmocnili.« Názor Scholzův přijal opět Vlad. V. Bartovský do II. vyd. své knihy »Hranice, lázně Teplice« za svůj a odtud rok ten uváděn všude

za rok skutečného vystavění Kostelíčka. Nedávno přibýlo mínění ještě jedno, že totiž Kostelík vznikl v době 1480—1492 jako hřbitovní kostelík nového městského hřbitova, vyhostěného pryč z vnitřního města panem Vilémem z Pernštýna.¹⁾

Otázku původu necháme zatím nezodpověděnu. Věrohodnou zprávu o tomto Kostelíku máme už k r. 1492, kdy při něm pochován Bratr Vít.²⁾ Tím už sama padá domněnka Scholzova (Vlad. V. Bartovského), že Kostelíček postaven až 1595 katolíky, kterých však tehdy ve městě nebylo, třebaž už celkový ráz stavby vylučuje počátek XVII. století. Zprávy o Kostelíku ze XVI. století jsou velmi hojné, zajímavé i cenné, zvláště z doby, kdy při něm byl hřbitov hranických Bratrů, o němž tu pojednáme příště.

Co tedy vlastně značí rok MDXCV na kříži v presbytáři? Je to jen letopočet jedné z větších oprav Kostelíčka. Kamenný kříž ten s vyrytým letopočtem stával dříve ve štítu Kostelíka a byl sem vezděn teprve v minulém století, když někdy na začátku XIX. století se štítu spadl.

O opravě Kostelíka r. 1595 nedochovalo se nám žádných přímých zpráv, přesto však z drobných poznámek při některých domech v purkrechtních registrech dovidáme se dosti.

Oprava prováděna nákladem obce. Bylo to za purkmistrů Ondřeje Čaputy a Václava Vařeje. Duší celého podniku byl starší purkmistr Ondřej Čaputa, který také na místě obce dílo financoval. Je to známý bohatý, uměnilovný měšťan hranický, jemuž náležel dům proti radnici, jím vystavěný, s krásným kamenným portálem, podnes zachovalým, a velký dvůr na předměstí, v ulici po něm nazvané. Lidová tradice udělala z něj mučedníka za bratrskou víru, který za přechování bratrského kněze v době pobělohorské ztratil všechn majetek, dokonce i hrdlo. Ondřej Čaputa zemřel však už r. 1603. Jeho vdova Anna je r. 1608 také již nebožkou a děti neměli. Čaputa nebyl ani šlechticem, jak se tvrdívá.³⁾

Při domě tohoto předního měšťana hranického připomíná se v purkrechtních registrech oprava Kostelíčka r. 1595. Toho roku v pátek po památce sv. Tomáše »sečteno, že ouřad Ondřejovi Čaputovi dlužní zůstávají z a jeho vydání, kteréž činil na opravu Kostelíka 135 R 9 g. A ty se jemu mají od příštího leta hned počna srážeti na penězích domovních, dvořských a na platích do vyjití vsí té sumy.«⁴⁾ Obnos, který byl jen částí celkového nákladu na opravu Kostelíka, srážen z dluhu Čaputovi místo ročních peněz domovních a dvořských. R. 1599, kdy s ním činěn účet, srážený mu trojí roční peníze za dům, podobně i ze dvora.

Jako starší purkmistr má Čaputa asi také zásluhu na četných odkazech, k opravě Kostelíka toho roku činěných.

Už dříve, po celé století XVI. i v době předbělohorské činěny hojné odkazy peněžní, menší i větší, ke Kostelíku, jež svědčí o jeho oblíbenosti u hranických měšťanů. V jejich kšaftech, výminkách a odkazech, zřídka najdeme, že by vedle kostela městského nebo zboru i na Kostelík nepamatovali. A jsou to obnosy mnohdy značné. Toho roku 1595, kdy Kostelík opravován, přispěno na to

častokrát, a nejen od Hranických. Anna Růže oznamuje tehdy před ouřadem, že svůj díl 12½ R, který má Anně Liché, »daruje a pouští, aby na opravu Kostelíka obráceny byly.«¹⁾ Podobných zápisů našel jsem několik.

Tobiáš Sedlčanský z Lipníka oznamuje téhož roku ve středu před Božím Tělem »přijda do domu radního« v přítomnosti purkmistrů Ondřeje Čaputy a Václava Vařeje, spoluradního Pavla Bělotinského, Jana Herbella, radního písaře a jiných dobrých lidí, že »dluh svůj spravedlivý, který jemu Anna Bahačka povinna zůstávala a k němu se přiznala, totiž 7½ R, oddává na Kostelík hranický. Ten aby vzat byl, kdykoliv z gruntu tohoto nebo odjinud přivedeno beyti může.« Zápis ten byl učiněn při domě Martina Františka Vlacha zedníka, který si ho koupil r. 1593 po Fabiánu Babákovi. Hned následující zápis praví, že »r. 1599 sečteno s Martinem Vlachem, že má při ouřadu za dílo rozličné na gruntovní peníze 11 R na právě. Místo gruntovních peněz zasedělých měl k vyrovnání doložit ještě 1 R.«²⁾

Z toho a jiných zpráv soudím, že opravu Kostelíčka r. 1595 prováděl mistr zedník Martin František Vlach, ve městě usedlý, který se tu připomíná už 1590, a dvakrát se zde ženil. Zemřel r. 1600. Z ostatních mistrů zedníků Vlachů, ve městě v té době usedlých, nepřichází jiný v úvahu.

Od té doby byl Kostelík několikrát opravován a jeho podoba zevnější, hlavně však vnitřní měněna. Oba jeho přelité zvony z r. 1502 a 1503 nebyly zřízeny pro Kostelík, nýbrž pocházejí z kostelíka sv. Marka Evangelisty, bratrského to zboru v době předbělohorské, pozdějšího kostelíka sv. Šebestiána. Z tohoto kostelíka, který měl jen jeden oltář, pocházejí také obě sochy sv. Karla Bor. a sv. Rocha na kůru, a starý oltářní obraz sv. Šebestiána, zavěšený za lavicemi.

Na počátku XVII. století byl u Kostelíka zřízen nový hřbitov na místě bratrského. Kostelík patří v té době k hranickému záduší spolu s městským kostelem u fary a jsou v rukou evangelíků, kteří drží i faru. Již tehdy býval hojně navštěvován.

Odhad deskového statku Vinary z r. 1587.

Kunata Kurovský z Vrchlabě a na Kvasicích prodal r. 1579 Janu Otíkovi z Penčic dvůr a ves Vinary s 9 poddanými, ves Radvanice s 8 poddanými, ves Zábeštní Lhotu s 15 poddanými a mlýnem.

1.) Flor. Zapletal, Původ kostelíčka u Hranic. Lázeňský zpravodaj Teplíc, roč. III čís. 14 ze dne 21. září 1934.

2.) Fiedler, Todtenbuch der Geistlichkeit der böhm Brüder, 1863, 219.

3.) Viz čl. „Dům a dvůr Čaputovský“ v Záhor. Kronice XV., 21.

4.) Třetí knihy městské, list 39. Archiv městský.

5.) Tamtéž, list 192.

6.) Tamtéž, list 127.

Všichni poddaní robovali při dvoře vinarském jako o 70 let později také poddaní z Buku.

R. 1587 měl zaplatiti Jan Otík Juditě Plesnicarce z Plzně 2109 zl. 26 gr. 2 peníze, ale neměl se k tomu, buď nechtěl nebo neměl. Proto Mikuláš Matiašovský, zmocněnec Judity Plesnicarky, vymohl na zemském soudě zvod na statky Jana Otíka, pak odhad a přidělení. Z této nepříjemné události pro Jana Otíka dovídáme se zajímavé zprávy, jaké byly důchody statku vinarského a zač byl statek odhadnut. Dovídáme se, že byl ve Vinarech pivovar, o tom se zachovalo ve Vinarech jakési vědomí dosud, ale že tam byl mlýn, o tom nebylo již ani slechu za naši paměti; byl to patrně nějaký dřevěný mlýnek na příkopě. Dále vidíme, že velkostatky měly poměrně veliké příjmy z pivovarů, tady 30 zl., zato z lesů jen 100 zl. a ze všech polí, luk a zahrad taky jen 100 zl. Ještě větší podiv budí, že ze 4 malých rybníčků bylo příjmu 38½ zl. Statek a důchody z něho odhadli zemští soudní úředníci jen do sporné sumy 2109 zl. 26 gr. 2 penízů a vybrali si, co se jim hodilo, zde robotu za 18 zl. 9 grošů 3 peníze jako příjmy stálé, pro odhad se tento příjem 10 násobil, dostali sumu 183 zl. 4 gr. 2 pen. Užitekové běžní ze statku ročních 275 zl. 7 gr., 3 pen. pro odhad se ta suma násobí 7, udělá 1925 zl. 49 gr. 21 pen., dohromady tedy 2109 zl. 26 gr. 2 pen. V tu dobu brala se pro odhad měrice pšenice a rži za 2 groše, ovsu a ječmene za 1 gr., krmná hus za 4 gr., slepice za 2 gr., kopa vajec za 1 gr.

Zvod, odhad, přidělení je podle staromoravského práva totiž jako nynější exekuce. Když po vynesení nálezu (rozsudku) na posudku odsouzená strana nevyplnila, k čemu byla odsouzena, byl proveden úředníky menšího práva zem. zvod na statek odsouzeného za přítomnosti rychtáře a několika sedláků zvedeného statku. Po 14 dnech, když se spor neurovnal, byl proveden odhad, čili soudní ocenění statku, zase od úředníků menšího práva zemského. Když ani poté se spor neurovnal, prohlásil po 14 dnech nejvyšší komorník, nejvyšší sudí s úředníky menšího práva zemského za přítomnosti rychtáře a poddaných přidělení. Poddaní slibovali novému pánu člověčenství a tím přešel statek konečně právem do vlastnictví nového majitele.

Následuje doslovný opis z desk zemských o zvodu, odhadu a přidělení na ukázkou, jak srozumitelně a jadrně uměli psátí naši předkové právní listiny krásnou češtinou.

Zvod Mikuláše Matiašovského na místě Judity Plesnicarky z Plzně na statek vinarský.

L. P. 1587 v sobotu po sv. Filipu a Jakubu zveden jest od nás, úředníků menších kraje olomuc. Mikuláš Matiašovský z Matiašovic jsouce zmocněný od Judity Plesnicarové z Plzně na dvůr a ves Vinary s mlýnem a pivovarem v týchž Vinařích ležícím, na ves Radvanice, což v té vsi Janovi Otíkovi z Penčic náleží, na ves

Lhotu a mlýn slove Lhotský, na les a všecek a všelijaký statek s jeho příslušenstvím témuž Janu Otíkovi náležitý pro sumu dva tisíce jedno sto devět zlatých dvaceti šesti groší, za jeden zlatý 30 groší a za jeden groš 7 peněz bílých počítajíc, že jest na posudku, kterýž léta osumdesátého sedmého, co tak před sv. Jirím v městě Olomouci držán byl, podle smlouvy mezi touž Judit Plesnicarovou a Janem Otíkem nahořepsaným skrz jeho milost p. Jana z Boskovic a na Třebové nejvyšš. sudího markrabství tohoto a Matiaše Žalkovského z Žalkovic a na Dobromělicích. L. P. 1587 v středu den památky sv. Anežky v městě Olomouci učiněné sumy 2109 zl. 26 gr. bílých nepoložil, v přítomnosti lidí nížepsaných, totiž Jíry Volfa, rychtáře, Ondry, purgmistra, Jakuba Vyhliďala, Jana Kadlce ze vsi Vinar, Ondry, rychtáře, Jana Holasa, Jiříka, Tomáše Nováka ze vsi Radvanic a Marka rychtáře, Martina Tichého, Matouše, Raclavského, pánončích v též vsi Radvanicích, Valenty fojta, Šimka purgmistra, Václava Krutila, Valouška a Staňka ze vsi Lhoty
Desky zemské 30, str. 51.

Odhad.

L. P. 1587 v čtvrtek po památce sv. Maří Mandaleny stal se jest odhad skrze uroz. p. p. Joachima Haugvice z Biskupic a na Rokytnici na místě p. Jana z Boskovic a na Třebové, nejvyš. sudího markrab. mor. a uroz. vladyku Jana Horeckého z Horky a na Střílném místodržícího nejvyš. písaře téhož markrabství v přítomnosti uroz. vladyk Jana Skrbenského z Hříště a na Fulneku, sudího práva menšího zemského kraje olom., Víta Bartodějského z Bartoděj a Floryána Tomaníka z Kolsdorfu a na Heroticích, písaři téhož práva menšího ut supra, Mikulášovi Matiašovskému z Matiašovic jakožto zmocněnému od Judity Plesnicarky z Plzence na dvoru a všech nížepsaných a jich příslušenstvím až do sumy napředpsané..

Ves Vinary.

Jíra Volf, fojt vinarský, dává platu ze zahrady o sv. Jirí půl dvanácti groší, o sv. Václavě tolikéž, hus krmnou o sv. Martině jednu, slepici o sv. Jirí jednu, vajec při témž čase patnácte, jest ke dvoru vinarskému pěšími, žňovými, sečnými i jinými robotami úplnými podle lidí radvanských a lhotských k Vinařím náležitých povinen vykonávati.

Manda Kopečná dává platu ze zahrady o sv. Jirí tři groše půltřetího peníze, o sv. Václavě tolikéž, ostatek jako fojt.

Jan Hapík a Vávra Havliš jako svrchupsaná Manda Kopečná.

Jan Tkadlec dává platu o sv. Jirí čtyři groše, o sv. Václavě tolikéž, ostatek jako svrchupsaný fojt.

Vančurova zahrada jest pustá a neosázela z které platu vycházelo při sv. Jirí 15 groší, o sv. Václavě tolikéž, ostatek jako napředpsané osoby.

Ondra Martinů, rolník, dává platu o sv. Jirí 15 groší, těch 15 gr. svatojirského Janovi Otíkovi náležejí, o sv. Václavě 16 gr., hus krmnou o sv. Martině 1, slepice o sv. Jirí 2, vajec při témž čase 30, povinen podle radvanských a lhotských robotami úplnými konskými ke dvoru vinarskému zdělání a sklizení kromě vláčení rolí pěšími robotami týž povinen podle jiných úplně vykonávati jako nahořepsaný fojt.

Jakub Vyhliďal, zahradník, dává platu při sv. Jirí 4 gr., o sv. Jirí tolikéž, ostatek všemi povinnostmi jako jiní svrchupsaní lidi.

Těž obec vinarská seberouc mezi sebou platu z pastvíska, slove Hořeniska při též vsi Vinařích ležícího tři zlatky dávají pánu svému při sv. Martině.

Z těch devíti gruntův každý pánu svému každý rok z přediva panského dá napřísti 6 loket příze kladouce jeden loket napředný mimo zpropitné, které se jim od toho dává po třech penězích bílých udělá za to předivo 23 groše 2 peníze bílé.

Sa platu stálého ze vsi Vinar, pokládajíc za konskou robotu 2 zl. a za pěši jeden zlatý, udělá toho 18 zl. 9 groší 3 peníze bílé. Podle odhadu udělá za ten plat 183 zl. 4 groše 2 peníze bílé.

Užitkové běžní při též vsi Vinařích.

Jest dvůr s rolí a loukami v dobré úrodě i tolikéž stavením k témuž náležitým, pokládá se v užtku běžném v jednom stu zlatých.

Jest při témž dvoře pivovar, z kteréhož se do Vinar, Radvanic a Lhoty pivo na výstav do krčem vystavuje a když panského piva nešenkují, povini jsou z každé bečky přespolního piva pánu plati svrchupsaných dědin dáti po 6 groší, pokládá se v užtku běžném 30 zlatých.

Jest mlýn při též vsi Vinařích, z kteréhož se pokládá užtku rok od roku rovnaje pět zlatých.

Jsou při Vinařích čtyři rybníčky plodové, pokládá se jich užtku rok od roku rovnaje, třidceti půl deváta zlatého.

Les k Vinařům náležející pokládá se v užtku, rok od roka rovnaje, podle zprávy lidské, v jednom stu zlatých.

Na hon jsou tíž lidé svrchupsaní povini kolikrát se jim koli rozkáže choditi, pokládá se za povinnost v užtku jednom zlatém 22 groší 3 peněz bílých.

Sa užtku běžného dvě stě sedmdesáte pět zlatých půl osma groše 3 peníze bílé, kladouc jeden zlatý v sedm zlatých, učiní odhadem za týž užitek 1926 zl. 2 gr. 2 peníze bílé.

Zahradníci z Vinar povini jsou, když pořádka na ně přijde, míli z jednoho groše běžet, kde je pán s listem pošle.

Sa užtků stálých i běžných ze vsi Vinar, jakž na hoře dostaveno, 293 zlaté 16 grošů 6 peněz bílých, učiní za tenž stálý i běžný plat odhadem 2109 zlatých 26 groší 2 peníze bílé.

Přidědění.

L. P. 1587 v pondělí před památkou narození P. Marie stalo se přidědění na dvoru a lidech svrchupsaných ve vsi Vinařích s jich příslušenstvím podle odhadu svrchupsaného Mikalášovi Matiašovskému z Matiašovic jakožto zmocněnému od Judity Plesnicarky z Plzně skrz uroz. pány p. Jana z Žerotína a na Losíně na místě uroz. pana p. Zachariáše z Hradce na Telči a Polné, nejvyš. komorníka, p. Jana z Boskovic a na Třebové, nejvyš. sudího markrab. mor. a uroz. vladyky Jana Horeckého z Horky a na Strálském, místodrž. nejvyš. pisařství téhož markrabství v přítomnosti uroz. vladyk Jana Skrbenského z Hříště a na Fulneku sudího a Floriána Tomaníka z Kolsdorfu a na Heruticích, pisaře úředníků práva menšího zem. kraje olomuckého. Desky zemské 30 str. 52.

F. N.

Florian Zapletal:

Lipensko na úsvitě svých psaných dějin.

R. 1169 a 1222 dovídáme se ze souvěkých listin, že území, na kterém ležely tehdy vsi Hranice a Špičky (východně od Hranic), bylo původně zeměpanské a že se dostalo darem (donatione) nejprve od olomouckého úředního knížete Bedřicha rajhradskému klášteru u Brna a potom od moravského markraběte Vladislava premonstrátskému klášteru Hradišti u Olomouce.

Listem, daným a psaným ve Znojmě 19. května r. 1251, povýšil moravský markrabě Přemysl Hranice na město (civitas) a dal jim jeden týdenní trh.

Do městského znaku dostaly Hranice sv. Štěpána, stojícího korunovaného českého lva s dvojitým ocasem a rozkřídlenou nekrunovanou moravskou orlicí s jednou hlavou.

Hranice byly poddanským městem kláštera Hradiště u Olomouce.

Také Přerovsko bylo zeměpanským statkem. Trhová ves v podhradí přerovského hradu byla povýšena dne 28. ledna r. 1256 na královské město. Do městského znaku dostal Přerov dvě věže.

Rovněž zeměpanským statkem bylo původně Lipensko s vesnicemi Lipníkem a Drahotúšem (ve středověku psali: ten Drahotúš), jichž čistě české místní názvy svědčí o starém založení.

Věhlasností nabylo Lipensko za krále Přemysla Otakara II., který toto zeměpanské území daroval svému oblíbenci, moravskému maršálkovi Bohušovi a to za ctné a užitečné služby králi.

V souvěkých moravských pramenech uvádí se maršálek Bohuš po prvé 12. září r. 1263 (Codex Moraviae VII. 766).

S přídomkem z Drahotúše objevuje se maršálek Bohuš po prvé r. 1269. Bohusse de Drahotus Marsaleus Regis filius Cirhonis (IV. 39).

O hradu Drahotúsi zmiňuje se po prvé listina, daná a psaná na hradě Olomouci dne 22. června r. 1278, circa castrum nostrum Drahotus (IV. 216).

Bohušovým otcem byl Crh, jeho strýcem Častolov. Oba bratři Častolov a Crh psali se z Třeblovic u Tišnova na Brněnsku. Je to nejstarší dosud známé a později zaniklé sídlo moravského rodu, ze kterého vzešli pánové z Drahotúše a z Holšteina.

Bohušovův otec Crh osvědčil se v různých zeměpanských úřadech. Naposled byl olomouckým purkrabím, burgravius olomucensis. V této hodnosti připomíná se r. 1250 a 1251 (III. 125. 134. 135). Moravským markrabím byl tenkrát Přemysl, pozdější král Přemysl Otakar II. Bohušův otec Crh uvádí se r. 1250 a 1251 mezi svědky na listinách, které vystavil markrabí Přemysl.

Crhův syn Bohuš objevuje se v souvěkých pramenech od r. 1247, jeho bratr Hartman od r. 1252 (III. 71. 156). Bratři Bohuš a Hartman jsou uvedeni jako svědkové na listině, kterou vystavil moravský markrabí Přemysl Otakar v Brně r. 1252.

Také Bohuš a Hartman psali se z Třeblovic, na př. r. 1268. A ještě r. 1279, kdy Bohuš byl moravským maršálkem, podepsal se jeho bratr Hartman s přídomkem z Třeblovic (IV. 6. 233). Z Holšteina u Brna počal se psati Hartman teprve r. 1278 (IV. 209). Bylo to 21. ledna téhož roku, kdy Hartman byl brněnským komorníkem a podepsal se s přídomkem z Třeblovic (IV. 206). Bohuš se nepsal nikdy z Holšteina.

Bohušovým a Hartmanovým bratrem byl Petr, který se uvádí r. 1280 a 1281 jako lektor u dominikánů v Brně, lector fratrum predicatorum de Brunna (IV. 240. 253).

R. 1278 připomíná se Bohušova žena Žofka, jeho synové Častolov. Smil, Crh a Kuna a dcera Herka (IV. 215. 216).

Dcera Herka byla jeptiškou v cisterciáckém klášteře oslavanském na Brněnsku, kde ji nacházíme r. 1280 a 1281 (IV. 239. 267).

Dne 17. října r. 1258 byl Bohuš s králem Přemyslem Otakarem II. v Brně. Uvádí se tenkrát mezi pány Moravy, barones Moravie (IV. 261).

Jako maršálek uvádí se Bohuš po prvé dne 12. září r. 1263 (VII. 766.)

Jeho předchůdcem v tomto úřadě byl Kuna z Veverí, který se připomíná jako marscalcus Moravie od r. 1258 do r. 1262 (III. 260. 336).

V té době byl moravský maršálek vysokým zemským úředníkem se značnou soudní kompetencí, neboť rozsuzoval spory příslušníku dvora a soudil spory o čest mezi příslušníky stavu panského a rytířského, stal se také znalcem ve šlechtických záležitostech, ve sporech o šlechtické stupně a podobně, zkrátka měl soudní funkci nad dvořany a šlechtici v panovníkově okolí.

Maršálek Bohuš byl dne 15. listopadu r. 1267 s králem Otakarem II. v Brně (III. 402).

R. 1269 byl maršálek Bohuš s králem v Brně a v Praze. Je tehdy zván po prvě z Drahotúše a maršálkem královým, de Drahotus Marsaleus Regis (IV. 27. 38).

R. 1270 nacházíme maršálka Bohuše (Marschalkus Moravie) s králem v Jihlavě a v Brně (IV. 41. 43).

V létě 1271 byl maršálek Bohuš mezi pány s české strany, kteří potvrdili úmluvu mezi uherským králem Štěpánem a českým králem Otakarem po vítězné válce v Uhrách (IV. 67. 76. 81). Tato skutečnost je dokladem, jaké vážnosti se těšil Bohuš z Drahotúše u krále Otakara II. V této souvislosti setkáváme se s Bohušem i v Palackého Dějinách.

Bohuš maršálek a Hartman bratr jeho byl s králem v Brně dne 28. května r. 1274 (IV. 127).

V míru, uzavřeném dne 12. září r. 1277 mezi králem Otakarem a králem Rudolfem, uvádí se Bohuš maršálek Moravy (marscalcus Moravie) jako jeden z dvanácti Otakarových rukojmí za dodržení mírových podmínek (IV. 204).

Hartman z Třeblovic, komorník brněnský, a bratr jeho Bohuš z Drahotúše (de Drahotuss), maršálek Moravy, soudili jménem královým dne 21. ledna r. 1278 na brněnském hradě různé majetkové spory moravské (IV. 206). Při tom je zván také maršálkem země Moravské, Mareschalcus terre Moravie, a jeho bratr Hartman podepsal se s přídomkem z Holšteina (IV. 209).

Dne 22. června r. 1278 odkázala Žofie, manželka pana Bohuše, maršálka Moravy, velehradskému klášteru mlýn v Unkovicích na jižní Moravě a to listinou, danou na olomouckém hradě (IV. 215. 216).

Dne 26. srpna r. 1278 padl král Přemysl Otakar II. na Moravském poli v boji s králem Rudolfem. Po jeho smrti za nezletilosti krále Václava II. byla Morava rozdělena a spravována ode dvou biskupů. Olomoucko a Přerovsko spravoval olomoucký biskup Bruno, který se psal správcem olomouckého a přerovského kraje, Olomucensis et Preroviensis provinciarum vicedominus (tak se podepsal 26. listopadu r. 1279), Brněnsko a Znojensko spravoval Jindřich, biskup basilejský. Oba správce dosadil Rudolf Habsburský. Ale celá vláda spočívala na bedrech biskupa Bruna, poněvadž biskup Jindřich jako Rudolfův důvěrník dlel neustále u panovnického dvora. Bruno byl místodržícím v plném slova smyslu, nespravoval však Moravu v zastoupení nezletilého Václava II., nýbrž v zastoupení krále Rudolfa, který hodlal držeti v zástavě Moravu po dobu nezletilosti Václava II. na úhradu válečných výdajů. Bruno spravoval Moravu až do své smrti dne 18. února r. 1281.

Také v této době by Bohuš maršálkem Moravy z vůle krále Rudolfa. Dne 26. listopadu r. 1279 byl přítomen Bohuš, maršálek Moravy, a Hartman, bratr jeho z Třeblovic, v Olomouci soudu, kterému předsedal olomoucký biskup Bruno, správce olomouckého

a přerovského kraje, in concilio nostro provinciali, in Olomucz celebrato (IV. 232. 233).

Dne 10. května r. 1280 byl pan Bohuš, maršálek Moravy, s biskupem Brunem v Ketři (IV. 239).

Listem daným a psaným v Brně dne 2. července roku 1280, dal Bohuš maršálek Moravy, zvaný z Drahotúše (de Drahotusch), své dceři Herce, jeptišce a klášteru oslavanskému, ve kterém Herka žila, svou ves, zvanou Zbýšov u Ivančic s patronátním právem a s celým příslušenstvím vsi. List zpečetil Bohuš a jeho bratři. Petr, lektor u dominikánů v Brně a pan Hartman z Holšteina (IV. 239. 240).

Dne 4. července r. 1281 uvádějí se jako svědkové Bohuš a Hartman, synové pana Crha, ale Bohuš nebyl už maršálkem. Od smrti biskupa Bruna dne 18. února r. 1281 vystupuje v souvěkých pramenech už bez tohoto titulu.

Ještě jednoho je třeba vzpomenout z té doby. Po smrti krále Otakara II. připadlo Opavsko, které bylo tenkrát počítáno k Moravě, jeho vdově Kunhutě jako věno. Ale bylo ji tam třeba uvéstí mocí. To se stalo v létě r. 1279. Bohuš z Drahotúše byl jedním z moravských pánů, kteří v čele moravského vojska vedli královnou vdovu Kunhutu do Opavy. V srpnu r. 1279 sídlila už na starém zeměpanském hradě Hradci u Opavy. V listě, daném 31. srpna r. 1279, zve se Kunhuta českou královnou a paní země Opavské, Domina Opavie. Ale Kunhuta se tam nezachovala ctně (se svým milcem Závišem z Falkenštejna). Proto byla odtamtud v květnu r. 1280 vypuzena mocí. Bohuš, maršálek Moravy, je opět mezi moravskými pány, kteří provedli tuto očistu v knížetství Opavském ve prospěch Mikuláše, vlastního syna krále Otakara II. (Ant. Boček. Mähren unter König Rudolph dem Ersten, str. 27. 35).

Po smrti olomouck. biskupa Bruna 18. února 1281 stal se správcem Moravy Albrecht, vévoda saský, zeť krále Rudolfa. Psal se tutor Moravie, místodržící, který držel Moravu v zastoupení Rudolfa Habsburského. Po pětiletém interregnu ujal se vlády v Čechách i na Moravě král Václav II., syn Otakara II. Dne 6. listopadu r. 1283 předsedal už Václav, král český a markrabí moravský, soudu v Brně za přítomnosti pana Bohuše a Hartmana, synů pana Crha.

Také v tomto časovém období od 18. února r. 1281 do 6. listopadu r. 1283 uvádí se Bohuš z Drahotúše několikrát, třebaš bez titulu moravského maršálka, kterým už nebyl.

Bohuš a Hartman, synové pana Crha, vystupují jako svědkové v Brně dne 4. července r. 1281 (IV. 250).

Listem, daným a psaným v Brně dne 22. srpna r. 1281, odkázal Bohuš z Drahotúše, de Drahotus, svůj statek ve Studyni u Ivančic ženskému klášteru v Oslavanech, kde byla jeptiškou jeho dcera Herka, a vykonání odkazu svěřil svému bratru panu Hartmanovi z Holšteina. List zpečetil také Bohušův bratr Petr, lektor u dominikánů v Brně (IV. 253).

Dne 18. září r. 1281 potvrdil olomoucký biskup Dětrich oslavanskému klášteru oba dary pana Bohuše z Drahotúše, maršálka Moravy, nobilis viri domini Bohus de Drahotus Marsalci Moravie, a to dar vsi Zbýšova s patronátním právem ze dne 2. července r. 1280 a odkaz statku ve Studyni ze dne 22. srpna r. 1281 (IV. 257. 258). Bohuš z Drahotúše je při této příležitosti ještě zván maršálkem Moravy, ač jím už nebyl, protože biskup potvrdil také list ze dne 2. července r. 1280, kdy Bohuš řečený z Drahotúše skutečně byl maršálkem Moravy.

Také Gerhard z Obřan dosvědčil r. 1281 v Brně za přítomnosti pana Hartmana z Holšteina, komorníka brněnského, že pan Bohuš, maršálek Moravy, dal v přítomnosti pánů z brněnského kraje svou ves Zbýšov s celým příslušenstvím oslavanskému klášteru, a že klášter dal panu Bohušovi půl své vsi Studyně a to s podmínkou, aby po jeho smrti připadla zase klášteru (IV. 266. 267).

Dne 16. září r. 1282 byl Bohuš z Drahotúše, de Drahothass, v Olomouci přítomen soudu, který drželi Kuno z Kunštátu a Všebor z Náměště jménem Albrechta, vévody saského, moravského místodržícího, tutoris Moravie, in iudicio seu curia in Olomucz celebrata (IV. 274).

Pan Bohuš a Hartman, synové pana Crha, uvádějí se dne 2. listopadu r. 1283 mezi zemskými pány, barones terre, kteří zasedali tehdy v Brně na soudu, držaném od Václava, krále českého a markrabí moravského (IV. 281).

Ale s Bohušem setkáváme se ještě v prvních letech vlády mladého krále Václava II.

Dne 26. února r. 1287 nacházíme Bohuše z Drahotúše, de Trahatucz, mezi svědky na olomouckém hradě, mezi zemskými pány, domini terre (IV. 328).

Bohuš a bratr jeho Hartman z Holšteina svědčili dne 12. dubna r. 1287 podle všeho v Brně (IV. 329).

Ale dne 21. května r. 1288 byl Bohuš z Drahotúše už mrtev. Jeho bratr Hartman z Holšteina postoupil tehdy oslavanskému klášteru svůj statek ve vsi Studyni pro spásu duše své a milovaného bratra svého pana Bohuše a svých drahých rodičů a ochranu darování toho svěřil synu svému Crhovi. Svědkem byl také Crh, syn pana Bohuše, Hartmanův synovec. Úředníci brněnského kraje potvrdili tento dar Hartmanův ještě téhož dne. Současně tak učinil také Ctibor, purkrabí na Veverí (IV. 350. 351. 352).

Také Bohušův bratr Hartman, který se psal z Holšteina, byl vysokým zeměpanským úředníkem na Moravě. Jako brněnský komorník, camerarius Brunensis, uvádí se od 21. ledna r. 1278 do 28. února r. 1286 (IV. 206. 311.) Dne 1. prosince r. 1283 podepsal se jako pán na Holštejně, dominus de Holenstein (IV. 281).

Bohuš měl na Moravě několik menších statků, které už byly zčásti vyjmenovány (Třeblovice u Tišnova, Unkovice a Nosislav u Židlochovic, Zbýšov a Studyň u Ivančic).

Ale hlavním jeho statkem bylo zeměpanské původně území

v Pobečví mezi Přerovem a Hranicemi, které dostal darem za věrné služby od krále Otakara II. a to dědičně.

Správním střediskem tohoto panství byl hrad Drahotůš, jehož zříceniny zachovaly se dosud nade vsí Podhořím severovýchodně od Lipníka.

Maršálek krále Otakara II. Bohuš, Marsalcus Regis, podepsal se po prvé z Drahotúše, de Drahotus, r. 1269 a to na listině, kterou tenkrát vydal v Praze Přemysl, král český a markrabí moravský (IV. 38.)

Hrad Drahotůš uvádí se po prvé r. 1278. Žofie, žena pana Bohuše, maršálka Moravy, odkázala toho roku dne 22. června v Olomouci velehradskému klášteru svůj mlýn v Unkovicích u Židlochovic a to se svolením svého manžela, svých synů Častolova, Smila, Crha a Kuna a své dcery Herky. Při tom zve Drahotůš hradem celé rodiny, castrum nostrum Drahotus (IV. 216).

Dne 2. července r. 1280 podepsal se Bohuš jako maršálek Moravy zvaný z Drahotúše, dictus de Drahotusch (IV. 239).

Z Drahotúše psal se Bohuš často, nikdy však z Holšteina. Ještě dne 26. února r. 1287 uvádí se v Olomouci mezi zemskými pány, domini terre, Bohuš z Drahotúše (IV. 328).

Hrad Drahotůš byl vystavěn v šedesátých letech XIII. věku, v druhé polovině tohoto období, před rokem 1269. Jeho budovatelem byl maršálek moravský Bohuš. Stavba byla provedena v raně gotickém slohu, tehdy na Moravě běžném. A jistě to nebyla podřadná stavba, když ji stavěl pro sebe a pro svou rodinu jeden z největších a nejvlivnějších souvěkých zemských magnátů na Moravě. A jméno dostal nový hrad podle vsi Drahotúše, položené nedaleko v jihovýchodním směru. Stavební místo bylo vybráno obezřetně. Hrad vévodil celému okolí.

Brzy po něm vznikl biskupský hrad Šaumburk nad Podhradní Lhotou jižně od Kelče na severovýchodním výběžku Javorníka Kelečského, o jehož stavbě se dovídáme dne 25. května r. 1272 z listu olomouckého biskupa Bruna, castrum bonum et necessarium construitur (IV. 94).

Bohušovo drahotúšské panství, zvané tak podle hradu Drahotúše, sahalo na levý břeh dravé řeky Bečvy. Soudíme tak z okolnosti, že na území tohoto panství byl vystavěn později násilně hrad Helfenstein, dnešní Helštýn. Ale s konečnou platností třeba zavrhnout zcela bezdůvodný dohad historiků, kteří tvrdí, že hrad Helfenstein byl založen kolem roku 1280 Bedřichem z Linavy, že r. 1286 byl po osmidenním obléhání dobyt od krále Václava II a že byl tenkrát darován od krále pánům z Kravař.

Ze souvěkých pramenů se bezpečně dovídáme, že v době od 26. srpna r. 1278 až do 18. února r. 1281, to jest od smrti krále Přemysla Otakara II. do smrti moravského místodržícího olomouckého biskupa Bruna, byl tehdejší majitel drahotúšského panství Bohuš moravským maršálkem, že tento moravský velmož byl dne 26. února r. 1287 ještě živ, a že teprve dne 21. května r. 1288 se uvádí jako nebožtík.

Bylo by pošetilostí domnívat se, že by mocný a vlivný Bohuš, majitel drahotušského panství, byl strpěl v letech 1278—1286, aby na území jeho statku založil a vystavěl někdo násilím nový hrad.

Na zeměpanském území, které daroval král Přemysl Otakar II. dědičně moravskému maršálku Bohušovi, ležely vesnice Lipník a Drahotuš. Jejich místní názvy svědčí o starém slovanském původu.

Na žádost maršálka Bohuše povýšil král Otakar Lipník na město a Drahotuš na městečko. Stalo se tak v letech 1263 až 1278. Lipník dostal do městského znaku půl stojícího korunovaného českého lva, městečko Drahotuš půl rozkřídlené moravské orlice. A oběma ponechány staré místní názvy. Město Lipník i městečko Drahotuš vyvinuly se tedy z vesnic stejného jména.

Rodový znak pánů z Drahotuše nedostal se do obou městských znaků ani zčásti. Bohuš měl ve štítu dva beraní rohy. Dvě Bohušovy pečeti ze dne 21. ledna r. 1278 a 2. července r. 1280 zachovaly se v Zemském moravském archivu v Brně (Jindřich Šebánek, Archivy zrušených klášterů moravských a slezských I. 47. 50).

Půdorys starého vnitřního města v Lipníku je pravoúhlý se čtvercovým náměstím, z něhož se rozbíhají ulice pravoúhle. Silnice směru západ-východ probíhá na jižní straně náměstí. Okružní ulice hradební je zvláště nápadně vyvinuta na západní straně (Frant. Kolářek, Půdorys moravských měst 18.).

Osoba moravského maršálka Bohuše z Drahotuše je také sympatická co do národnosti. Na místním názvosloví Lipenska vidíme, že Bohuš je neponěmčoval. Svůj rodový hrad nazval Drahotušem podle nedaleké vsi, vysazené jeho přičiněním na městečko, také sám se psal z Drahotuše. Neponěmčil ani název Lipníka, povýšeného na město. Také křestní jména jeho, jeho ženy a jeho dětí svědčí, že přál více vlastnímu národu nežli cizincům. Vždyť vyšel z čistě moravského rodu.

Vedle královského města Přerova byl Lipník a Drahotuš městem a městečkem poddanským, stejně jako Hranice byly poddanským městem premonstrátského kláštera Hradiště u Olomouce.

(Dokončení.)

Bohumír Indra:

Zaniklý kostelík sv. Mikuláše u Drahotuše.

V katastru Drahotuš, na pravém břehu Bečvy u valchy leží polní trať »Na kostelíku«.

Podle lidové pověsti, kterou zaznamenal F. A. Zapletal r. 1907 v brožurce Drahotuše jindy a nyní (na str. 2), a týž r. 1909 v Hranickém okrese Vlastivědy moravské (str. 160), stávala tu u Bečvy zrovna naproti vrchu označeném přezdívkou »Zámčisko« stará osada Mikulůvka, již zničila povodeň. Po její zkáze vystavěli si

prý obyvatelé svá obydli dále od Bečvy a založili tak Drahotuše. Ze staré osady zůstal sotva znatelný půdorys jejího kostelíka, jehož jméno přejala i polní trať.

Na nesrovnalosti této pověsti, odvozující vznik Drahotuše od zkázy Mikulůvky, ukázal už Florian Zpletal listinou z r. 1476, kdy se připomíná současně hrad Drahotuš, městečko Drahotuše i ves Mikulovka (viz Záh. Kroniku XIV. str. 26).

Ves Mikulůvka, doložená listinou r. 1371, r. 1437 dokonce s mlýnem, a r. 1476, nemohla ležeti u Bečvy v polní trati »Na kostelíku:« je to zřejmé z listiny z r. 1437, kdy uvedena s mlýnem a současně se uvádí i mlýn v Drahotuších. Na Bečvě u Drahotuše ležel však tehdy jen jeden mlýn, a to panský. Situaci objasňuje český list pana Albrechta z Cimburka a Tovačova z r. 1408, vypočítávající podrobnosti jak Drahotušských, tak Slavíčských i Klokočských k tomu mlýnu, a podobně list pana Ctibora z r. 1465.*) Je třeba připomenouti, že první strouha vznikla tu až r. 1480.

V trati »Na kostelíku« tedy osada Mikulůvka neležela; kam ji skutečně lokalizovat, kdy a proč zanikla, nemůžeme říci.

Odkud však potom odvozuje trať »Na kostelíku« své jméno, užívané po staletí?

V uvedené brožurce (str. 14) a v Hranickém okrese Vlastivědy moravské (str. 170) je popírána možnost »že by tu proti Zámčisku mohl kdy státi jakýs kostelík, ježto dávní obyvatelé Drahotuše by si asi rozmysleli stavěti kostel na půl hodiny od osady vzdálený.« Domnívat se, že by tu kdysi stál farní kostel Drahotušských, je ovšem více než mylné, neboť ten byl v Drahotuších, ale proč by kromě tohoto nemohl tu (neb kdekoliv jinde) státi ještě jeden kostelík, podobně, jak tomu bylo v Hranicích?

Odpověď na otázku, odkud vzala polní trať »Na kostelíku« jméno, dává privilegium pana Jana mladšího z Žerotína a Anny Kropáčky z Nevědomí, dané Drahotušským na zámku v Hranicích r. 1582. V tomto listu, stvrzujícím měšťanům všechna jejich stará obdarování, je rovněž zmínka o vystavění nového mlýna u Drahotuše na struze, prokopané pozemky drahotušskými, a při tom vzpomíná se také zaniklého kostelíka sv. Mikuláše u Bečvy. Pro zajímavost citují celé příslušné místo z privilegia, popisující okolí a vyznačující přesně, kudy nová strouha vedla. Vrchnost chválí »povolnost a věrnou poddanost« Drahotušských, již prokázali tím, »že sú nám místa v pastvišti svém při starém Bečvišti, kudy přes Bečev průchod svůj měla po jedné, a kudy jde voda z Veličky na rybník slavíčský po straně druhé, od mezi a hranici, kteráž krunty jejich a hranické dělí až po to místo, kdež sobě Drahotuští od pastvisk a pol svých ohradu a zápleť učinili k stavění mlejnu nového - na témž místě dobrovolně a poddaně i povolně pustili a příkopu neb struhu od téhož mlejna hned od žlabu počna starým Bečviskem a od starého Bečviska skrze pastvisko jejich až do toho místa, kde se scházejí role jejich při Bečvi ležící s pastviskem je-

*) Opis obou privilegií v Konorzově Pamětní knize drahotušské, list 4A — 8B

jich, kterýž leží při struze, která jde voda z Veličky na rybník slavičský a potom po jednom díle čtvrtním roli zádušní, kdež se dělí role, jenž slove Rzawce a Prostřední pole drahotušské, až skrze jezero, jenž slove Kaczino, mimo místo, kde býval kostelík, mající jméno svatého Mikoláše, až do Bečvy^{**)} Za to vše slibují Drahotušským udržovati na struze tři mosty a darují jim rybolov na struhách.

V trati »Na kostelíku« u Bečvy tedy skutečně kdysi starý kostelík existoval, a byl zasvěcen sv. Mikuláši, ale už r. 1582 mluví se jen o místě, kde stával. Sotva bude možno zjistiti, proč a kdy zanikl, tím obtížněji pak kdy byl založen. Vždyť ani jeho lokalisaci nemůžeme zcela přesně provésti.

Snad právě proto, že kostelík nesl jméno sv. Mikuláše, spojila si lidová tradice jeho osud s osudem Mikulůvky.

Antonín Fröhlich:

Seznam starých pozemkových listin a knih pro Lipensko, uložených u okresního soudu v Lipníku n. B.

(Pro obecní kronikáře.)

Velký Újezd: pozemková kniha obce Velký Újezd, Kozlov a Ranošov z r. 1784.

Grunt. kniha činžovní daně z r. 1803.

Svatební smlouvy z Velk. Újezda, Kozlova, Ranošova a Staměřic z r. 1792.

Dolní Újezd: 3 pozemkové knihy z Dol. Újezda z r. 1711, 1812 a 1841.

Bohuslávky: 2 pozemkové knihy z Bohuslávky z r. 1711 a 1760.

Daskabát: Pozemk. kniha obce Daskabát z r. 1691 a 1827. Rustikální poz. kniha a 2 dominikální pozemkové knihy.

Hlinsko: Pozemk. kniha z Hlinska z r. 1711 a 1789.

Jezernice: Pozemk. kniha z Jezernice z r. 1712 a 1821. Dominikální poz. kniha z r. 1815.

Kladníky: 2 pozemk. knihy z Kladníka: r. 1748 a 1798.

Lazníky: Pozemk. kniha z Lazník z r. 1784. Kniha činž. daně domovní Lazník, Veselíčka, Radvanic, Svrčova a Výklek z r. 1795.

Svatební smlouvy z Lazník, z Lazniček, z Veselíčka, Svrčova, Radvanic a z Výklek z r. 1792.

Lhota: Pozemk. kniha ze Lhoty z r. 1711 a 1855.

^{**) Tamtéž, list 30.}

Lazničky: Pozemková kniha Lazniček z r. 1784.

Kniha domovní daně z r. 1807.

Svatební smlouvy z Lazniček, Lazník, Veselíčka, Svrčova-Radvanic a Výklek z r. 1792.

Loučka: Pozemková kniha z r. 1711 a 1798.

Horní Nětčice: Pozemk. kniha z Hor. Nětčic z r. 1711 a 1825.

Dolní Nětčice: Pozemk. kniha z Dol. Nětčic z r. 1711 a 1789.

Osek: Pozemk. kniha z Oseku z r. 1711 a 1789.

Velké Prosenice: Pozemk. kniha z Vel. Prosenic a Lýsek z r. 1621, druhá z r. 1856.

Malé Prosenice: Pozemk. kniha z Malých Prosenic z r. 1711 a r. 1815.

Radvanice: Pozemk. kniha z Radvanic z r. 1743.

Radotín: Pozemk. kniha z Radotína z r. 1711 a 1815.

Soběchleby: Pozemk. kniha ze Soběchleb z r. 1711 a 1796.

Soběchleby: Pozemk. kniha ze Soběchleb z r. 1711 a 1796.

Simře (osada): Pozemk. kniha svobodných práv polí ze Simře z r. 1796.

Svrčov (osada): Pozemk. kniha ze Svrčova z r. 1784.

Svatební smlouvy ze Svrčova, Veselíčka, Radvanic, Lazník, Lazniček a Výklek z r. 1792.

Staměřice: Pozemková kniha.

Mokř (osada): Pozemk. kniha svob. rolí z r. 1829.

Týn: Pozemkové knihy z r. 1711 a 1799.

Tupec: Pozemk. knihy z r. 1711 a 1789.

Tršice: Pozemk. kniha Tršic z r. 1690.

2 pozemk. knihy prodaných panských realit r. 1775 a 1820.

Pozemk. kniha dominikálních domkařů z r. 1826.

Rustikálních domkařů z r. 1826.

Svatební smlouvy z Tršic z r. 1786, 1791 a 1813.

Trnávka: Pozemk. kniha z Trnávky z r. 1711 a 1789.

Veselíčko: Pozemk. kniha panství Veselíčko z r. 1780.

Pozemk. kniha z Veselíčka z r. 1781.

Pozemk. kniha s dom. daní z Veselíčka, Radvanic, Lazniček, Svrčova a Výklek z r. 1795.

Svatební smlouvy panství Veselíčko z r. 1786 a 1792.

Svatební smlouvy z Veselíčka, Lazníky, Lazničky, Radvanice, Svrčova a Výklek z r. 1792.

Výkleky: Pozemková kniha z Výklek z r. 1784.

Poz. kniha domovní daně z r. 1795.

Svatební smlouvy z r. 1792.

Kolonie Zákřov: Pozemk. knihy dominikálních usedlíků z roku 1787 a 1817.

Pauství a město Lipník: Pozemková kniha panství Lipník z r. 1610.

Pozemk. knihy chalup a maloměstanských domů a polí
Pozemk. kniha chalup a polí z r. 1721.

Pozemk. kniha domů z r. 1784.

Pozemk. knihy chalup a maloměstanských domů a polí z roku: 1749, 1780, 1785, 1796, 1800, 1805, 1811, 1816, 1818, 1820, 1823, 1827, 1830, 1832, 1835.

Pozemk. kniha svob. pozem. z Lipníka z r. 1791, z Týna z r. 1791 a z Oseka, Trnávky, Bohuslávky a Tupce.

Pozemk. kniha k panství Lipník náležející svob. poz. z r. 1789.

Další pozemk. knihy z r. 1780, 1819, 1834, 1837.

Přehled pozemk. knih Lipníka z r. 1721 a 1821.

Pozemk. knihy domů čís. 1—100 z Lipníka z r. 1839, dále čísla 101—200, dále čísla 201—300, 301—400.

Svatební smlouvy panství Lipník: 1780, 1789, 1793, 1800, 1806 a j.

Židovská obec Lipník: Pozemk. knihy z r. 1790, 1792.

Podhoří: Pozemk. kniha Podhoří z r. 1712.

Sbírka listin z r. 1785, 1830.

R. Kout:

Slovník lipenského nářečí.

(Pokračování.)

Švancár s koho visí švance (cáry).

Švandrat, švandru švadroniti, švadroním (mluviti se špatnou výřečností) — švandrala kdo má špatnou výřečnost.

Švidrat, švidru šilhati, šilhám (všeob.) — švidroň kdo šilhá.

Švrdlák, švrlák kvedlačka, kvedlák.

Švrčat skřípati: sněh švrčí pod nohama (slyšeno jednou).

Švýčary, švýcarský Švýcary, švýcarský (všeob.): švýcarský sýr.

Špica, špička péro (na psaní, dříve všeob.)

Tadyk tady (všeob.)

Tahem pořád, nepřetržitě (obvyklé jen u jednotlivců)

Tak asi: byli sme tam tak štrnást dní (= je tomu asi ..)

Takjak (tajak) jako (obvyklé spíše na venkově): já nejsu takjak on.

Talíře kopretiny.

Tanculena trasilice (tráva, Týn).

Tarmak dobytčí trh (všeob., z německého Tiermarkt).

Tatar pomlázka, kterou se o Velkonocích šlehá (upletená z vrbového proutí nebo jen kus sladkého dřeva, nyní též pouhý oloupaný vrbový prut) — tatarovat choditi s tatarem na šlehačku: kolik si vytataroval?

Telacko tele (Záhoří).

Telička telátko ženského pohlaví (naproti tomu je býček).

Ten, to skloňuje se: teho, temu, v tym.

Tentovat tentonocovati.

Teprem teprve (všeob.)

Těřcha tíže (všeob.): naložil si na záda takovou těřchu!

Třrdý (všeob.) — třrdina, tvrdina, tvrdá vrstva půdy.

Tihelňa cihelna (všeob.): dělá v tihelni — tihla cihla, tihlička, cihlička (všeob.)

Tížit si nepovažovati si za těžké: on si netížil tam it (nelenoval si ..)

Tla (jedn. číslo) strop: odsud až po tu tlu (slyšel jsem jen jednou na Záhoří)

Tlebat chlemtati: pes tlebe, běží se natlebat.

Tlít doutnati: ešče to tlí (po požáru)

Tluček palička (v hmoždíři, všeob.)

Tlučinka vařené jáhly (Týn).

To! užívá se všeobecně jako výraz podivu a upozornění jako české hele, heleďme.

Točák větrný mlýn (obvyčejně větrák).

Tóli (s dlouhým o) tolik (všeob.)

Topolík starý název místa u Bečvy, původně asi zarostlého topoly.

Tora, torka stopa, šlěpěj: torky od kačeny, od ondatry — vytorovat vystopovati

Toť zde, zděhle (všeob.): už je toť — toť ten tento: byli sme tam toť to pondělí — toť takový takovýto, takovýhle

Treč trest, na př. octová (Týn): to je sladký jak treč (ironicky, je to kyselé).

Trčēt trčeti, čouhati: toť trčí cosik z vody!

Trh značí i to, co se na trhu prodává: selka ide s trhem — zač byl dnes trh?

Trnkáč koláč se švestkami — trnčí švestkové, trnkové roští — trnka švestka (všeob.) — trnky (vařené) švestková povidla

Troky necky (všeob.)

Trpělka chocholouš (všeob.)

Turkyň kukuřice (všeob.)

Týlec zadní strana sekery.

Ťápat, ťápu baštiti (o jídle): ten toho stápal!

Ťapka — ťapka — ťapkat ťapkati (Týn).

Ťuvík sýček (jinak čujík).

Ublížiti si poraniti si: ublížil si nohu — má ublížený jabko na noze

Učeň učedník (všeob.) — učnica učednice (všeob.): učňovská škola

Uderyť udeřiti, uhoditi (všeob.): uderyl ho po hlavě

Uhovět vyhověti: ja by ráda všem uhověla

Uhrabečnica síto, úhrabečník

Uhyblivý uhybavý, vyhýbající se špatným věcem: ona je hodná, uhyblivá děvčica (Sobišky).

Ukusnuť kousnuti: ukusl ho pes

Ulhaný prolhaný to je ulhaný děvče

Ulic, vedle ulica ulice: ide na ulic

Úlivek liják (ojediněle)

Upchnuť pichnouti: upchla ho osa (srovnej Ukusnuť)

Upřenee umíněnec

Urvať utrhnouti (všeob.): urval se mi knoflík

Uřezat uříznouti: nejde to uřezat — on se uřezal

- Usmý osmý
 Ustať ostati, zůstati
 Ušípaný prase (Týn)
 Utěkať utikati (všeob.)
 Utrátný marnoratný, kdo hodně utrácí
 Uzel, uzýlek ranec, raneček
 Užica, užička lžice, lžička
 Vaječina míchaná vejce (všeob.)
 Vaňhara dříve užívaná nadávka tomu, kdo chodil potácivě jako opilý (z něm. Weinherr)
 Varhánky ústní harmonika (všeob.)
 Vařecha věrečka (všeob.)
 Vaškuchla prádelna (z německého, dříve všeob.)
 Vaz jilm (všeob.)
 Vazknúť vlhnutí: zďa vazknú — vazký vlhký (všeob.) — vazkotina vlhkost
 Včil, včilkej, včilkej nyní, teď (do nedávna všeob.)
 Ve válku za války
 Večeřať večereti — večerálek netopýr (všeob.)
 Vejce má v množ. čísle ovšem vejca — zdobně: vejčiko, vejčička.
 Velice užívá se všeobecně lidově: to není velice pěkný
 Vepřák vepřovice (nepálená cihla, jinak se jí říká pacák).
 Vergl flašinet (všeob., z německého Werk): chodí z verglem — flašinetáři se říkalo též podle němčiny lajermon
 Verunka sluněčko (brouk, všeob.)
 Veselák obyvatel dědiny Veselíčka, Veselíčák
 Veselý má 2. stupeň veselší
 Vesna jaro, užívá se hlavně ve rčení: na vesnu na jaře
 Veš, svíní vši holeňlav (jeho semena)
 Vevírka veverka (Týn, všeob.)
 Věža věž
 Věděť má v přít. čase: oni viju (vijú, vijó) oni vědí
 Věrdunk másla, nyní již skoro neužívané
 Věšať, věšám věšeti, věším
 Větr vítr (všeob.), v nepřímých pádech má í (i): na vítru (srovnej Sněh)
 Větrák větrný mlýn
 Vichor vichr, vichřice (užívá se lidově)
 Viglať viklati: oviglaný zub.
 Vijohlav krutihlav (pták)
 Vítat má sice v přít. čase zpravidla vítám, ale slyšel jsem též (snad žertovně): vieu vás! — někteří prostí lidé i na ulici pozdravují: dobrý deň, pěkně vítám!
 Vlastník (vlasník) druhý bratranec (syn otceva neb matčina bratra), ženský rod vlastnica (vlasnica).
 Vlhá žluva (všeob., žluva říká se žluně). (Pokračování.)

Karel Horák:

Osudy kanтора Fr. Steinera ze Zámrska.

Rodina Steinerů, z níž pocházel Frant. Steiner, učitel v Zámrskách, jinak zde nazvaný »starý Stajnar«, přestěhovala se za napoleonských válek z Kolína nad Rýnem, kdež měli mlýn, do Varšavy, později do Krakova, Přerova a konečně do Kelče. Tam se také trvale usadili. Tak se stěhoval dědeček učitele Frant. Steinera.

František Steiner narodil se 21. ledna 1841 v Kelči. Domek, v němž se narodil, stojí blízko kostela vedle domu p. A. Urbance. Nyní jest vlastnictvím p. Frant. Jíříčka, zahradníka. Jeho strýc byl okresním hejtmanem v Olomouci. Zemřel bezdětný a založil v Kelči »Steinerovu nadaci« pro podporu chudých studujících z Kelče se základním kapitálem 1000 zl.

Jeho mládí bylo velmi neutěšené. Po napoleonských válkách panoval velký hlad a bída, proto otec jezdil na živobytí až do Krakova: přivážel však jen sušené ovoce. Podle jeho vyprávění měli také kůru se stromů, kterou míchali do otrub a z toho pekli rozmanité osáčky. Jako chlapec ministroval. Pro své nadání a bystrost byl dán na nátlak kelečských kněží na piaristické gymnasium do Kroměříže a za vydatné podpory svého strýce, okresního hejtmana v Olomouci, vystudoval 7 gymnasijských tříd. Byl spolužákem olomouckého arcibiskupa Kohna.

Po smrti strýcově zdroj příjmů vyschl a na další studia nebylo peněz. Proto odešel do Vídně a hledal zaměstnání. Velmi bídě se protloukal, stálého zaměstnání však nenašel. Tělesně vysílen a darševně rozvrácen přišel na dunajský most, aby skokem do vody ukončil svůj život. Jeho úmysl postřehl neznámý pán, vše mu rozmluvil, dodal nové eluti k životu a poradil, aby vstoupil do vojska. Mladí mají prý na zoufalství času dost. Rady uposlechl a byl zařazen do maďarského pluku č. 2 v Petrovaradině. Na velitelství pluku byl oblíben, postupoval v hodnosti, stal se šikovatelem a vychovatelem plukovníkových dětí. V r. 1866 prodělal polní tažení proti Prusům a byl lehce raněn do nohy.

U poddůstojníků, kteří prodělali válku v r. 1866, probudilo se sebevědomí a jakási povýšenost proti těm důstojníkům, kteří z různých příčin ve válce nebyli. Okolnosti ty byly příčinou sporu Steinera s nadporučíkem, který ve válce nebyl. Mezi nimi došlo k výstupu a k ostré slovní potýčce, při které nadporučík vytasil šavli a vrhl se na šikovatele. Poslední byl obratnější a silnější. Vydřel šavli z rukou nadporučíkových a zlomenou mu ji hodil pod nohy. Bylo to hrubé porušení vojenské kázně a subordínace. Oba byli z vojenské služby propuštěni. Fr. Steiner po 8leté službě a vzhledem k oblíbě, které se těšil, bez ztráty hodnosti.

Vrátil se do Kelče a byl bez zaměstnání. Protože nenašel vhodnější práce, učil se tesařem. Při tom pěstoval kostelní hudbu a

zpěv. Proto byl oblíben u kelečského faráře Otavy. Když po odchodu Jana Böhma se místo podučitele na exposituře v Zámrskách uprázdnilo, přičinil se farář Otava, že podučitelem byl ustanoven Frant. Steiner.

Koncem 18. století v Zámrskách školy nebylo. Počátkem 19. století chodily děti do farní školy v Kelči. Cesta ze Zámrsk do Kelče byla velmi neschůdná a blátivá, zvláště na jaře, na podzim a v zimě. Tu nabídl se domkář a tkadlec Pajdla v č. 14., že bude děti učit. Učil ve svém domku, kterému říkali škola až do r. 1835. Potom učil Jan Skokan. R. 1836 na rozkaz farního úřadu v Kelči byla v Zámrskách postavena škola, ve které vyučovalo 7 učitelů bez zkoušky. Byli to: Jan Vrzal, Ant. Chlápek, Kottek, Tomáš Krejčí, Jos. Šildberger (1843—1857), Jan Böhm (1857—1867) a konečně Frant. Steiner až do r. 1880.

Abych objasnil, jaké poměry byly v Zámrskách pokud se týká školy, a jaký byl poměr občanů k učitelům, uvádím paměti Fr. Steinerova upravené z jeho rukopisu.

»Škola byla nepatrná budova jako jiná chaloupka. Uvnitř byla dosti prostranná učirna, při vchodu sň a pažením oddělená kuchyně. V učirně na čelní stěně byl kříž, na stupni stolec, jednoduchá stolička a dvě tabule, dole pak devět dvousáhových lavic. Uprostřed mezi vchodem do učirny a čelní stěnou stála ohromná kachlová kamna, za kterými byl ku čelní stěně prázdný prostor asi 1½ metru. V kuchyni byla nevelká zásoba otopného dříví, kterým se v celé délce polen v kamnech topilo. To bylo celé zařízení školní, jenom holé stěny. Bytu pro učitele nebylo.

Od prázdnin r. 1870 do nového roku bylo vyučování dva a půl dne odpoledne každý týden, které obstarával pan učitel Karhan ze Skaličky.

Ačkoliv vydání školního zákona bylo již rok staré, provedení jeho na venkově trvalo ještě celá 3 léta, než byl zákon uskutečněn.

Došed tedy po novém roce 1870 ku představenému obce s přepisem okresního hejtmána, přečetl je dospělý domácí syn Jan, poněvadž otec psané číst neuměl. Na to byl svolán na rychlo obecní výbor, aby jim to bylo oznámeno. Dostavili se sami staří usedlíci, sedláci, kterým byl přepis znova přečten a byli vyzváni, aby se vyjádřili. Chvilí bylo ticho, pak se ozval jeden, který sám neuměl číst a psát: »To zas bude trampot s tím učitelem.« Tomu skočil do řeči domácí syn Jan: »Vy chcete, abychom my byli takoví jako vy. škol a učitelů aby nebylo? No, vám to ještě ušlo, žijete jen jak ten váš valach v maštali.« Potom se chvíli radili a konečně řekli: »No tož, když to pan hejtman chce, musíme to udělat.«

Prosil jsem, aby mi dali povoz, abych si postel a jiné věci dovezl. Nabídl se sedlák z č. 20. Ale byla otázka, kam věci dát? Když jinak nebylo, postavil jsem lůžko za kamna v učirně, truhlu k tomu a byl jsem nastěhován. Tak jsem bydlil půl druhého roku.

Služby jsem měl 10 zl. měsíčně, 1½ měřice role a 3 měřice sypavého ječmene. Ale čím se živit od nového roku až do žní, to byla

palčivá otázka. Představený obce rozhodl, že prozatím mohu chodit k obědu k němu. Do fojtství k starostovi chodil jsem každý den na besedu, poněvadž večery byly dlouhé a já neměl ještě lampy ani peněz na ni.

Přiznati se musím, že ač jsem absolvoval 7 tříd gymnasia s dobrým prospěchem, o vyučování dětí neměl jsem ani ponětí. Na poradě chodil jsem k panu nadučiteli Karhanovi, od něhož jsem si knihy půjčoval. Děti jsem si naklonil vlídným působením a rozmanitými výklady, které nikdy neslyšely. Také rodiče jejich měli mne v úctě a lásce. Neznal jsem ani zákonů školních ani politických ani tak zvanou správu obce; v tom ohledu jsem byl nevědomec a musel vše pozorovati a doplňovati co mi scházelo.

Ve škole nebylo pomůcek. Když jsem první den vyučoval, neměl jsem ani archu papíru, abych si napsal seznam dětí. První měsíc až do konce dubna byla návštěva školy pravidelná. 1. května oznámil mi představený obce, že začíná pasení dobytka a proto budou děti chodit do školy jen odpoledne; tak prý to bývalo vždycky a musí býti zase. Co jsem měl dělat? Od úřadu žádného nařízení jsem nedostal a pohněvati sousedy odporem jsem také nechtěl, proto vše zůstalo při starém.

Zde končí jeho paměti pokud se týkají školy.

Za působení Steinerova v Zámrskách byla provedena organizace školství podle nových zákonů z r. 1869 a 1870. Také bylo nařízeno, že každý učitel musí vykonati zkoušku učitelství způsobilosti. I Fr. Steiner byl několikrát vyzván, aby předepsanou zkoušku vykonal. On však toho nařízení nedbal, o zkoušku se nestaral, až konečně byl r. 1880 z učitelství úplně propuštěn.

Zase nastal nový shon po zaměstnání. Asi jeden rok byl hospodářským správcem v Loučce. Vrátil se zpět do Zámrsk byl obecním tajemníkem po 45 let. Odměna za obecní práce nestačila na výživu jeho rodiny. Od r. 1874 byl ženat a otcem několika dětí. Teď přišla řada na tesařství, kterému se v mládí naučil. Jako tesařský mistr byl vyhledáván v širším okolí. Jako stavbyvedoucí řídil tesařské práce při stavbě radnice ve Frenštátě pod Radhoštěm a při stavbě katolického kostela v Pržně u Vsetína.

Při svém zaměstnání věnoval velikou péči soukromému vzdělání, zvláště medicíně. Jako lidový lékař byl vyhledáván nejen v Zámrskách, nýbrž i v okolí. Vyměřoval také lesní panství arcibiskupské v Rajnochovicích a kreslil příslušné mapy. Byl horlivým čtenářem a čtení mezi lidmi podporoval.

Konečně mílovými kroky přiblížilo se stáří. Jeho statná a vysoká postava se naklonila, tvář sežloutla, černý plnovous zbělel, síl ubývalo. Uchýlil se do soukromí a pokud mohl pracoval na několika mírách vlastních i najatých polí. Dlouhou chvíli krátil si čtením a pozorováním života zvířat. Cvičil kosy, špačky a neublížil ani nejmenšímu tvorečku božímu. Ani vosám, které si postavily hnízdo pod krovem na jeho dvoře, nedal ublížiti. Nepomohla ani výmluva

— píchají. »To jsou moje ose.« říkával tomu, kdo je chtěl vyhubiti, »mne nepíchají a nedám jim ublížiti«.

Dny každého člověka jsou sečteny. I jeho byly. »V mé lampičce jest ještě na dvě hodiny oleje, Františku.« řekl svému synovi před smrtí. »Vyhoří a já půjdu.« A také šel.

Zemřel v březnu r. 1929 ve stáří 88 let.

Sova Otto:

O všečovském cechu.

Cechy bývaly hlavně v městech, kde bývala soustředěna řemesla. Proto málokdo, mimo občany vesnice Všechovic tuší, že kdysi byl také cech i ve Všechovicích.

Z jara r. 1910 ve všečovském kostele uviděl sem cechovní podstavníky. Ihned jsem se ve společnosti dotazoval, zda byl ve Všechovicích cech. Dostalo se mi kladné odpovědi. První bylo, že jsem vyzvídal, kdo byl posledním cechmistrem, jsou-li v obci ještě nějaké cechovní památky a u koho by asi byly. Byl jsem upozorněn na obuvnického mistra, jehož jméno jsem si bohužel nezaznamenal. Navštívil jsem ho. Staříček, při práci na verpánku sedící, vlídně mne uvítal. Když jsem se jej tázal, zda-li nemá nějaké listiny, razítko nebo truhlici po bývalém cechu, jehož byl posledním cechmistrem, zarosily se mu oči a pravil trhaným hlasem: »Pane učiteli, všechno bych Vám rád předal. Listiny i s razítkem byly v cechovní truhlici na hůře, ale jak jsme na podzim vyhořeli, všechno to shořelo«.

Bylo mi nejinak po té zprávě, než staříčkovi při vzpomínce na loňské neštěstí a abych něco pověděl, dotázal jsem se, zda nenašli aspoň kovovou část razítka, ta že shořet nemohla. »Popel a rum jsme vyvezli na pole. Kdo by se po takové zmatině ohlížel v takovém neštěstí«, vysvětloval staříček.

Bylo by bezúčelným se připtávat, a abych staříčkovi zbytečně nepřipomínal loňské neštěstí, rozloučil jsem se s ním a odešel.

Tak zabrán v neblahé myšlenky, došel jsem k »Domku«, obecní to hospodě a stávil se. Místnost téměř prázdná. Za stolem na svém obvyklém místě seděl pan Herma se známým lékařem. Pokuřovali své oblíbené viržinky a bavili se tím, že — jako obyčejně — nic nemluvili. Pozdravil jsem a přisedl. Ale než jsem začal s výkladem, jak jsem pochodil u posledního cechmistra, sáhl starý pán do kapsy a bez slova promluvení položil přede mne starobylé razítko. Uchopím ho dychtivě, vytáhnou kapesní zrcátko a čtu: »Siegel der Wschechowitzer Reienzunft 1853«. Jest oválné, 36 × 24 mm a dodnes ho chovám ve své sbírce jako vzácnou památku.

»Tedy přece něco z památek všečovského cechu«, povzdýchnu.

A teď jsem rozradostněn vyprávěl, jak jsem dopadl na Škrku, jak ono starší razítko, listiny a truhlice vzaly za své.

Tak zachována jediná pro historii všečovského cechu nenahraditelná památka, mimo cechovních podstavníků v kostele.

Antonín Fröhlich:

Zápis Tomáše cigána z Radíkova z r. 1622.

(Z rukop. knihy zápisů města Drahotuš.)

Léta Páně 1622 dne 30. Aprilis jakož jest Tomáš cigán z Radíkova, nešetřujíc v tom vůle Boží a svědomí svého v horách jeho milosti pana Jana Štastného Podstatského krádeže se dopustil. Chytíce škopa, jej sobě skořistoval. Nad to více, jdouce přes Boňkov ve dvoře panském, nemaje tam co činiti, jest přistižen, pro kteréžto příčiny upadl jest vrchnosti i právu v nemilost, vztahující se až k hrdlu.

Avšak jmenovaný Tomáš nemalý čas u vězení zůstává, litoval toho pádu a pokorně milost hledal, kteréž užil pod vejminkami těmito: Předně, aby se nikdá více takových věcí nedopouštěl. Item nad žádným člověkem žádným způsobem se nemstil, tak aby všickni před ním bezpečni býti mohli. Item když by toho potřeba nastala, buď před vrchnost neb právo, aby se postavil. Pro stvrzení toho všeho zjevně u přítomnosti nové i staré rady závazek níže psanými slovy vykonal, vedle kteréhožto závazku obec radíkovská zaň slibuje a v rukojemství postavuje pod pokutou na jeho milost pána propadením jednoho sta kop gr.

Vyslané osoby od obce radíkovské ku právu strany téhož rukojemství: Jakub Plaček, purkmistr starší, Macek Novák, Jan Haigl. Přísaha:

Já Tomáš, cigán z dědiny Radíkova, jakož sem v horách jeho milosti pana Jana Štastného Podstatského, původem d'ábla zlodějského skutku se dopustil, škopa chytíc, sobě skořistoval. Tolikéž jdouce přes Boňkov ve dvoře panském od hejného přistižen, pro kteréžto příčiny jeho milosti panu Podstatskému i své vrchnosti, tolikéž i právu v nemilost a v trestání sem upadl. Pročež sem hoden, abych podle uznání práva trestán byl. Ale poněvadž z milosti na postavení a na rukojemě puštěn sem a mne obec radíkovská, jakožto rukojemové moji, když by toho potřeba nastala před jeho milost pána anebo právo toto postaviti mají. Přísahám pánu Bohu všemohoucímu a k tomuto právu, že nechci se takového zlodějského skutku nikdy dopouštěti, ani také jak nad jeho milosti císařské, pána mého nejmilostivějšího, statkem ani právem a summou nad žádnou osobou nikdá vymstívati, nýbrž toho všeho skutečnou nápravou nésti slibuji. A jestliže bych se pak mimo tento můj závazek jiného více buď zlodějství neb pomsty dopustil, tehdy beze vše-

lijaké milosti hrdlo propadnouti mám, Čehož mně uchovati (rač) Bůh otec i Syn i Duch svatý, pán Bůh jediný, na věky požehnaný, amen.

Kamenný kříž před Potštátem.

(Pověst.)

Přicházíme-li po silnici z Hranic k Potštátu, shlédneme v ostrém záhybu před Potštátem těsně před Losertovým mlýnem po levé straně silnice téměř do země propadlý kamenný kříž, na kterém pod nadpisem INRI je zkratka jmen B. R. a A. R. Pod tím je leto-počet 1723. O kříži tom se vypravuje: V těch místech káceli kdysi dřevorubci stromy. Desítiletý chlapec z blízkého Potštátu nosíval jim oběd. Jednou musel chlapec chvíli čekat a tu z dlouhé chvíle rozbíjel kamenem kus chleba. V tom okamžiku zasažen byl padajícím stromem a na místě zabit. Na památku toho byl prý postaven kamenný kříž. Později se kříž propadl do země, jak vypravuje zas jiná pověst: Před dávnými časy byl u cesty blízko jmenovaného kříže hostinec. V hostinci bývalo vždy veselo a tancující kolikrát nevěděli, kdy přestat. V postní den, kdy veškeré zábavy byly zakázány, bylo v hostinci tak veselo, že bujná společnost prováděla všechny možné kousky a nepozorovala ani, že do místnosti vstoupil stařec — chudý pocestný. Chvilí rozdováděnou společnost pozoroval a pak jedním z opilých hostů napaden, varoval přítomné, aby radovánek zanechali a věnovali se klidu. S výsměchem a nadávkami musel však odejít. Hlučná zábava pokračovala nanovo. Pocestný se však objevil znovu a opět všechny varoval. Hrubý smích a spílání byly mu odpovědí a tancovalo se dál. Když po třetí se vrátil, vrhli se všichni na něho a co kdo měl v rukách, tím ubohého starce pocestného tloukl. Ubohý stařec svolával na všechny přítomné i na hostinec trest boží. Pojednou nebe se zatáhlo tmavými, hrozivými mraky, hrom zaburácel, blesky se křížovaly, a nastal takový čas, že nebylo možno v lijáku a vichřici učiniti ani kroku. Znovu zaburácel hrom a za oslnivého blesku otevřela se země a hostinec i se zaraženými hosty zmizel. Také blízko stojící kamenný kříž se propadl až po křížek. Když strašné počasí přešlo a vyjasnilo se, zůstal na místě hostince jen vrch propadlého kříže. Vše ostatní zmizelo. Kříž byl potom nazván »Propadlý kříž«. — V postní dny prý v těchto místech, vždy o půl noci bývá slyšení kvílení a nářek kdysi bujných hostů.

Dle jiné verse byl v těchto místech v letech 1723 zavražděn nějaký řezník a na památku toho kamenný kříž postaven.

Svatopluk Pazdera, Olšovec.

Drobné zprávy.

J. Pilnáček, Videaň:

HRANICKÝ SVOBODNÝ DVŮR BOŘEJČKŮ Z BRÍŠŤAN.

Starobylý rod Bořejčků z Bríšťan, jenž patřil do mocného rodu Bořků v Čechách usedlých, z nichž naši na Moravě jsoucí Bořejčkové měli na polovičním štítě zlato-černou šachovnici a co klenot šachovaného půl kamzika, přichází také na Hranicku. Zde měl Jan Burian Bořejčka z B. již r. 1601 purkrechtní svobodný dvůr, ležící na předměstí Hranic, který byl odkoupil od vládky Kristofa Bořity z Budče. Jan Burian byl ženat s Dorotou Buchvicovou z Bukova a jelikož se snad necítil při dobrém zdraví, ještě za života postoupil listinou danou dne 20. prosince 1604 na Hranicích řečený dvůr své manželce Dorotě (list. zemský arch. v Praze). Již roku 1603 dne 15. července (dáno na Starči) obdaroval Jan Burian Bořejčka svou manželku Dorotu hospodářským náčiním, dav jí i koně, dva valachy a jiné (listina zemsk. arch. v Praze) jak vládkové Melichar Kozlík z Kašnova, Vilém Kelč z Rynberka a Zikmund Dubenec z Dubence dosvědčili a pán Bůh povolal Bořejčky brzo na to na věčnost, zůstávají kromě vdovy Doroty i sirotka.

Paní Dorota majíc asi dosti jiných závazků, hleděla předně, aby darovaný jí dvůr byl řádně do knih městských zanešen, což se stalo okolo 11. března 1608, při čemž jí byli nápomoční Jiří Česvinský ze Sedlee a Jan Brauchvic ze Šicendorfu (zemsk. archiv Praha). Řečený dvůr paní Dorota však dlouho nedržela neb již 25. května 1613 (dáno na Hranicích) jedná stran řečeného dvora pan Václav Mol. z Modřelic s Karlem starším ze Žerotína (listina zemsk. arch. v Praze) a o sirotka po zemřelém Bořejčkovi se starají vládkové Jan Šmerhovský z Lidkovic a Jan st. Želecký z Počenic (listina ze dne 25. května 1613 daná v Rousku, v zemsk. arch. v Praze). Jednání o dvůr se táhlo a ještě roku 1614 (30. dubna a 4. května, dáno v Hranicích, zemsk. arch. v Praze), městská rada Hranic jakož i pan Václav Mol. z Modřelic, posílají panu Karlovi st. ze Žerotína výtahy z městských knih, týkající se řečeného dvora po zemřelém Bořejčkovi.

JAK ZA STARODÁVNA V OSEKU USCHOVÁVALI OBECNÍ LISTINY.

Jistě bude zajímaví, jak uschovávali naši venkovští předkové důležité výsady čili privileje, když víme, že neměli ohnivzdorných pokladen a že jejich příbytky ze dřeva, z proutí pletených zdí a ve-přovic nebyly proti ohni nijak chráněny. O tom máme dvě zprávy

ve Středovského Apogr., VIII., obě se týkají Oseka. Jsou tam opisy dvou listů, kterými obnovuje helfenštejnská vrchnost zničené privileje. První je z r. 1452, tou potvrzuje Vok ze Sovince Oseku a jiným 18 všem právo odúmrtní. Praví se tam — —, kterak lidé z Oseka a Podolší list měli na odúmrť od p. Lacka z Kravař, že jim nešťastnou příhodou a vybitím kostela v Osece ten list zhynul. I pokorně a ustavičně prosili, aby jim ten list obnovil.« Měli tedy listiny uschované v kostele, za válek husitských nebo za pozdějšího bezvládní přišly listiny ke zkáze. I to je zajímavé, že odúmrtní vysada pro všechny obce panství byla uschována v Oseku.

Druhá zmínka je v listině Jiřího Bruntálského z Vrbna z r. 1607, jí se vypovídá, kterak město Lipník a obce Osek a Loučka jistých hor užívati mají.

Zní takto: . . . »kterak z dopuštění božího obdarování jim od dobré paměti Albrechta z Postupic dané v času pozdvížení nepřátelského léta Páně 1605, když z království uherského vpád do markrabství tohoto učiníce, zemi plundrovali, hubili, pálili, lidi i všeliký dobytek zajímali, takže na obyvatele této země veliké nebezpečnosti se chýlilo a strach nemalý z toho pošel, jsouc na kvap (na bezpečněji ten čas pro znamenitou házeň státi se nemohlo) do země zakopáno, tu k zkažení a porušení přišlo, kteroužto zkázu a porušení mně ukázali, prosíce, aby jim takové obdarování obnovil.«

Jak se tady dovídáme, nebyly listiny bezpečné ani v kostele, ani v zemi zakopané. F. N.

FENOLOGICKÉ DROBNOSTI Z NAŠÍ ZIMY 1934—35.

Fenologie zachycuje úkazy z dění přírodního, pokud se objevují různé úkazy, jako rašení listů, květ rostlin a stromů, podobně ze života zvířat. Jsou i pozorovatelé těchto úkazů. Minulá zima byla pravým opakem kruté zimy 1928—29. Následky této zimy byly již zjištěny, bude zajímavě zjistiti i následky této mírné zimy. Na Mikuláše kvetla růže stolistá. Mnohé rostliny jako na př. šerík, vykvétaly podruhé. Květy šeríku byly malé, osa květu byla krátká a kvítky vyvinuté jen tak na rychlo. Podobně vykvétaly i ovocné stromy. — Vratme se několika slovy ke květům šeríku. Zkrácená osa květů, neprovedení normálního tvaru, byly následky nedostatku zimního spánku rostlin. Šerík se sice také rychle, ale v tom případě vytváří normální květy a musí mít předcházející spánek a při vytvoření květu musí býti teplota stejnoměrná. Toho ovšem ve volné přirodě nebylo. A jaké by měla následky okolnost, kdyby bylo nedošlo vůbec k zimě a rostlina se nemohla oddati zimnímu spánku. Byla by bývala zesláblá a příštím jarem by květy byly stejně tak krátké. Vznikl by zcela jiný tvar. Hojně drobných rostlin, jimž říkájí plevle, kvetlo přes celou zimu, až do zámrazu. Rostliny zimovzdorné cizí, to odnesly nejhůře. Čilý ruch byl i mezi zvířaty. Drobní členovci se pohybovali stále. Mouchy byly značně vysíleny.

Holubi měli dlouho holoubata. Teprve zcela pozdě přišli k nám zimní hosté z říše ptací, z nichž mnozí oklořádávají kůru stromovou, ničí cizopasníky žijící v kůře. Bude zajímavě sděliti následky této mírné zimy příštím rokem. Celá příroda by se měla jeviti aspoň trochu zeslábená. Minulá zima byla ukázkou, jak poznenáhlu a to během tisíciletí, postupujícím každoročním oteplováním přestupovala jednotlivá období geologická každoročně se objevujícím oteplováním neb opačně ochlazováním kraje podnebí.

Dr. Miloš Záleský.

JEŠTĚ ALEXANDR HOLUB Z NADĚJOVA.

Ke svému článku o tomto čilém účastníku stavovského odboje v Záhorské Kronice XVII. str. 104—110 podávám několik nových detailů z doby před r. 1610, jež jsem našel při podrobném studiu hranických register smluv svatebních. Holub vystupuje v registrech čtyřikrát jako svědek s jinými drobnými šlechtici, usedlími ve městě, na předměstí v Hranicích neb v okolí na malých dvorech.

Tak svědčí r. 1601 v úterý Masopustní urozený pan Alexandr Holub z Nadějova nevěstě, služebnici paní Anny Petřvaldské z Petřvaldu a na domě v městě Hranicích. (E. 20.)

R. 1604 svědčí pan Alexandr z Nadějova v neděli po Navštívení Panny Marie při svatbě služebnice vdovy pana Jana Jezvinského z Sedlce. (F. 10.)

R. 1610 (!) v pondělí po neděli Septuagesima uveden pan Alexandr z Nadějova mezi svědky svatby pana Bartoše Kempy z Hlívic, sekretáře pana Zdenka Žampacha z Potenštejna na Hranicích. (!) (G. 12.)

Naposled svědčí v registrech r. 1610 v úterý před sv. Kateřinou, kdy zapsán jako urozený pan Alexandr z Nadějova, o u ř e d n í k n a H r a n i c í c h.

Byl jím však jen nakrátko, asi v době, kdy panství přecházelo od pana Žampacha na pana Bergra z Bergu. Nedlouho předtím i brzy po tom uvádějí se na Hranicích jiní úředníci a pan Alexandr sám před r. 1614 a toho roku je úředníkem na Kvasicích.

Tyto drobné doklady ukazují, že pan Holub již před r. 1610 se častěji v Hranicích zdržoval. Podobně jako jiní menší šlechtici, stav se úředníkem na Hranicích, zakupuje se při městě. R. 1654, kdy se naposled připomíná, byl nemýlím-li se, již sedmdesátníkem a stavovského odboje účastnil se v mužných letech. B. Indra.

»VLKOVSKO« A ROD VLKŮ V HRANICÍCH.

V Hranicích dochoval se podnes starý název polní trati severně města »na Vlkovsku«. Pole nemají však jméno od vlků, kteří prý sem zabíhali (Záh. Kron. XIV., 101), nýbrž po rodu Vlků z Ko-

necechluní. Šlechtický rod Vlků držel tyto pozemky dlouho při svém dvoře, jak svědčí zápisy register předměstských.

R. 1557 v pátek po druhé neděli postní kupuje pan Hynek Vlk z Konecchluní kus role ke svému dvoru, už »někdy prve Vlkovskú« za 90 zl., jejíž jiná část s pasekou, opletenou zahrádkou a masným krámem prodána téhož roku Martinovi Holému. (Reg. předměstí z r. 1554, B. 7.) Pan Hynek přikoupil r. 1560 ve středu po sv. Řehoři ještě roli Jindry Masaře za 270 tolarů širokých a poslední peníze doložil už v pátek po Středoposti (Reg. předm. D 6).

R. 1567 v pátek po sv. Havlu koupil dvůr Vlkovský se všemi rolemi, loukami a příslušenstvím, jak všeho sám pan Hynek užíval, jeho vlastní bratr Jan Vlk z Konecchluní za 1200 tol., sumu značnou. Hotově položil pan Jan 400 tol., ostatek měl ročně klásti panu Hynkovi po 30 tol. Ale už příštího roku prodal pan Hynek osobně v radě všechny peníze t. j. 800 tol. za 325 tol. peněz hotových svému bratrovi, takže pan Jan měl dvůr zcela zaplacený. (Reg. předm. J 2).

Ačkoliv role přešly později rozděleny na nové majitele (mezi nimi Ondřej Čaputa), název »Vlkovská« jim už zůstal. R. 1624 poslali držitelé Vlkovské role (mylně čtena Vlkovská) zajímavou supliku kard. Dietrichštejnovi stran desátkových platů. (Otišt. Fr. Hrubý. Moravské korespondence a akta z let 1620—1636. I. str. 411—414).

Podobně udržel se v Hranicích dlouho název předměstské ulice Klichovské, odvozující své jméno po rodu Klichovských (Klichů), kterýžto rod v XVI. toletí držel delší dobu mlýn (dnešní Mannsbartův p. Ležáka), v oné ulici ležící. Jméno »Kamenná«, později zaváděné (zač. XIX. století), se nevžilo. Název ulice Klichovské nepocházel ovšem od »klíhu« jirchářů, v ulici bydlících, jak píše Bartovský. Dnešní její jméno je Gallašova ulice.

Bohumír Indra.

Redakci došlo:

František Hrubý: **Luterství a kalvinismus na Moravě před Bílou Horou.** Zvláštní otisk z »Českého časopisu Historického« XLI. Vzácná tato práce dotýká se velmi našeho kraje, načež zvláště upozorňujeme. Je zde dokonale osvětlen náboženský život moravský z posledních desetiletí před Bílou Horou.

Florian Zapletal: **Hrad Svrčov a lázně Teplice u Hranic.** V Přerově 1935. Tiskem a nákladem Družstva Obzor v Přerově. — Fl. Zapletal: **Hrad Teplice nad Bečvou.** Nákladem Vydavatelského družstva »Přehledu« v Hranicích. — Autor osvětluje v obou publikacích historii okolí lázní Teplíc n. B. a popírá zcela správně existenci hradu Teplice n. B.

Ročenka národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané. Ročník XII. Redigoval Dr. Jan Kühndel. Prostějov 1935. Z obsahu uvádíme: Dr. J. Böhm: Staré Hradisko, Dr. J. Skutil: »Hradisko, ubi myrrha effoditur«, Josef Blekta: Oberská vrata, Dr. J. Mathon: Relief Narození Páně, K. Černohorský: Poznámky k fajnsové výrobě v Prostějově, V. Janoušek: 95 let slatinických lázní, Dr. Jan Kühndel: Archiv a hospod. registratura panství plumovského a j.

Časopis Matice Moravské. Redaktorové: B. Navrátil, O. Odložilík, St. Souček. Ročník 59. Sešit 1—2. V Brně 1935. Nákladem Matice Moravské. Z obsahu: Hájek Zd. Špilberský vězeň Jindřich Hubički, Novotný J.: Moravský berní systém v století XVIII., Šimek Em.: Problémy moravské prehistorie. Drobnosti. Literatura.

Ochrana ženy ve věcech právních jest titul zajímavého spisku JUDra J. Mayera, okresního soudce v Praze. V přehledných statích probírá zkušený soudce na podkladě své bohaté praxe u pražského soudu všechna důležitá ustanovení, dotýkající se právního postavení ženy před svatbou, v manželství, v případě rozvodu, rozluky atd. Spis vyšel v nakladatelství J. Svátek, Praha-Smíchov, Husova 7. Cena 6 Kč, poštou 6.50 Kč. — Totéž nakladatelství vydává časopis »Lipa«, který přináší vedle bohatého zábavného obsahu praktické pokyny pro šití šatů, prádla, vedení domácnosti, úspory ve vaření atd. »Lipa« vychází každou druhou středu po 1 Kč. Strihová příloha s 10 přesnými stříhy po 2 Kč vychází při každém sudém čísle. Vyzádejte si číslo na ukázkou.

Od Státního nakladatelství, pobočka v Brně:

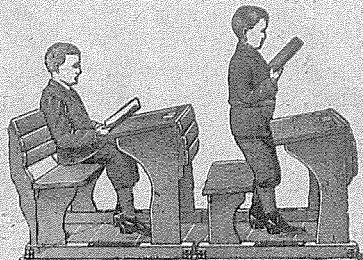
Uhlík A.-Salzman V.-Telínová A.-Honomichl V.: **Cestička malých.** Čítanka pro první postupný ročník obecných škol. Čkm 30. Váz. Kč 10.50; obrázky kreslil F. V. Eisenreich. — Skořepa M.: **Červánky.** Učebnice občanské nauky a výchovy pro obecné školy. Díl I. pro 3. postupný ročník. Obrázky kreslil O. Cibelka. Cena 4.50 Kč.

Podle nových osnov pro měšťanské školy vydalo Státní nakladatelství v poslední době tyto učebnice:

Rakušan K.: Z říše čísel. Pracovní kniha počtů pro měšť. školy. Díl I. pro první třídu. Cena Kč 11.20. — Karásek J.: Mladý badatel. Přírodopis pro I. třídu měšťanských škol. Část první (přírodopisná), 7 fotograf. originálů a 42 náčrtů. Váz. 6 Kč. — Část druhá (přírodopisná) s barevnou přílohou, 103 fotografickými originály a 18 náčrtky. Váz. 11 Kč. — Majer A.: Mladý přírodopisec. Učebnice přírodopisu (přírodovědy) pro I. třídu měšťanských škol. Sepsáno podle nových osnov z roku 1932 pracovní metodou. S 285 obrázky a 7 tabulkami. Váz. 13 Kč.

Machač B.: Pravopisné zásoby. (Příručka pro samostatné cvičení v pravopise). Pro střední stupeň, 3.—5. postupný ročník. Čkm. 194. Cena váz. 7 Kč. — Dejmek Petr: Občanská nauka a výchova. Druhé vydání, úplně přepracované. Čkm 283. — Cena váz. 11 Kč.

Vydavatelstvo Záhorské kroniky má na skladě tyto vázané ročníky: X., XI., XII., XIII., XIV., XV., XVI. a XVII po 12 Kč a knížku A. Fröhlich a M. Fröhlichová: Město Lipník a hrad Helštýn za 7 Kč. — Ostatní ročníky Záhorské kroniky jsou rozebrány.

Tabule patent „TALLA“

se výborně osvědčily a jsou do všech nových škol zaváděny a která škola je již má, na základě zkušeností opět jich objednáva. Jsou též napodobovány, avšak na nebezpečí padělatele i školy, neboť jsou patentované pod č. 13.610.

Veškeré školní zařízení

František Talla, Přerov

Kojeřínská (bývalý cukrovar). Prospekty zdarma.

Za vydávání a redakci odpovídá Antonín Fröhlich v Dol. Ujezdě.

Tisk J. Slovák spol. s r. o. v Kroměříži.